

Suomen Hovawart ry

JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMA

1.YHTEENVETO

Hovawart on alun perin saksalainen omistajansa alueen; pihan ja kodin vahtikoirarotu, jonka monipuolisuus on tehnyt siitä myös erinomaisen seura- ja palveluskoiran.

Rodun juuret ovat keskiajalla asti, mutta varsinainen jalostustyö alkoi Saksassa 1920-luvulla. Suomeen ensimmäiset hovawartit tulivat 1960-luvulla, jolloin alkoi myös kasvatus täällä. Rodun suosio on viimeisten 10 vuoden aikana vaihdellut välillä 130-200. Saksan ja Suomen ohella merkittävimpiä harrastus- ja kasvatusmaita ovat Tshekki, Italia, Ranska ja Ruotsi.

Rodun virallisena rotujärjestönä Kennelliiton alaisuudessa toimii vuonna 1980 perustettu Suomen Hovawart ry, joka sai rotujärjestöoikeudet 1.1.1995. Yhdistyksen jäsenmäärä on noin 500-700. Rotujärjestö julkaisee neljä kertaa vuodessa ilmestyvää Hovawartti-lehteä. Rotujärjestöllä on aluetoimintaa. Suomen Hovawart ry:n Päänäyttely on 250-310 koiralla joka vuosi yksi Suomen suurimmista erikoisnäyttelyistä sekä maailman suurin hovawartnäyttely. Päänäyttely järjestettiin vuonna 2018 jo 28:nne kerran samassa paikassa Tervakoskella.

Rotujärjestöllä on jalostustoimikunta sekä pentuvälitys, joka välittää pentuja jalostustoimikunnan suosittamista yhdistelmistä. Vuosittain pentueista yli 90 prosenttia kulkee rotujärjestön jalostustoimikunnan ja pentuvälityksen kautta. Rodun piirissä tehdään tiivistä kansainvälistä yhteistyötä, Suomen edustajat ovat aktiivisia vuosittain järjestettävässä Kansainvälisen hovawartliiton IHF:n kokouksessa. Terveys- ja sairaustietojen vaihto eri maiden jalostusvastaavien kesken on tiivistä ja reaaliaikaista.

Rotujärjestön keräämien tietojen mukaan populaation kokonaistilanne on kohtalainen. Suomessa käytetään esimerkillisen tasaisesti eri jalostusuroksia. Jalostukseen käytettävien urosten määrä on käytännössä sama kuin narttujen.

Hovawartin rotutyypillinen luonne täyttää nykyajan asettamat vaatimukset vahti-, koti- ja palveluskoiralle. Suurin osa koiranomistajista on tyytyväisiä koiriensa luonteisiin. Rotujärjestö pitää erityisen tärkeänä vahti- ja palveluskoiraominaisuuksien säilyttämistä ja kehittämistä kuitenkin vaarantamatta rodun sopivuutta perhekoiraksi.

Rodun terveystilanne on vaikuttanut kehittyvän viime vuosina parempaan suuntaan autoimmuunisairauksien osalta, mutta huonompaa kasvuhäiriöiden osalta. Kilpirauhasen vajaatoiminta on saatu Suomessa hyvin hallintaan, SA-sairaus on lähes kadonnut, mutta olkanivelten ja polvinivelten kasvuhäiriöt yleistyneet. Muualla erityisesti degeneratiivinen myelopatia DM on saanut jalostustyössä viime vuosina korostunutta, jopa ylimitoitettua huomiota. Vaikka lonkkavika on ainoa PEVISA-ohjelman mukaisesti rekisteröintiin vaikuttava sairaus, se ei ole hovawartin vakavin terveysongelma. Rodun lonkkavikaprosentti on Suomessa varsin matala, minkä vuoksi on paikallaan asettaa kysymys rajoitetaanko jalostusmateriaalin laajempaa käyttöä turhan ankarasti lonkkavian vuoksi?

Ulkomuodollisesti rodun kokonaistaso on Suomessa keskimääräisesti selvästi parempi kuin useimmissa muissa maissa. Kanta on ulkomuodoltaan suhteellisen tasalaatuista ja omaleimaista. Hovawartille eivät ole tyypillisiä liioitellut ominaisuudet. Suomessa kasvattajien ja koiranomistajien tietotaidon taso on korkea.

Rodun tulevaisuus on kasvattajien ja koiranomistajien/-harrastajien käsissä. Rotujärjestön keskeisin tehtävä on seurata hovawartkannan tilannetta Suomessa ja myös maailmanlaajuisesti, ja jakaa tietoa rodun harrastajille. Rotujärjestö pyrkii kaikin keinoin edistämään rotutyypillisen hovawartin mahdollisimman hyvää tulevaisuutta Suomessa terveenä ja monipuolisena koti- ja harrastuskoirana.

2. RODUN TAUSTA

Keskiajalla Saksassa esiintyi suurehkoja, pitkäkarvaisia koiria, joita kutsuttiin hofewarteiksi, sananmukaisesti pihavahdeiksi. Tästä koiratyypistä on mainintoja useissa keskiaikaisissa kirjoituksissa, ja näitä koiria esiintyy mm. Albrecht Dürerin maalauksissa 1400- ja 1500-lukujen vaihteessa. Nämä vartiointiviettiset koirat olivat nimenomaan alueiden ja kotien vahteja, joita ei käytetty paimennukseen tai karjanajoon. Vanhimman saksalaisen lakikokoelman, Sachsenspiegeln kirjoittajan hengen oli lapsena pelastanut slaavien hyökkäykseltä hovawart.

1900-luvulle tultaessa hovawart oli yhtenäisenä koiratyypinä kadonnut tai se ei yksinkertaisesti päässyt huomion kohteeksi. Saksassa virisi valtava innostus tekeillä ollutta saksanpaimenkoirarotua kohtaan, ja yhtenä saksanpaimenkoiran esi-isänä mainittiin hovawart. Saksanpaimenkoirissakin oli aluksi luonnollisesti kirjavuutta, mm. runsaasti pitkäkarvaisuutta, johon usein liittyi taitto- tai luppakorvaisuus.

1920-luvun alussa vanha hovawarttyyppi otettiin suunnitelmallisen jalostustyön kohteeksi. Saksanpaimenkoiran rotumääritelmässä oli pitkäkarvaisuudesta tehty hylkäävä virhe, mitä kaikki pitkäkarvaisen schäferin ystävät eivät sulattaneet. Hovawartrodun luomisen lähtölaukauksena voidaankin pitää pitkäkarvaisten

hylkimistä saksanpaimenkoiran jalostuksessa. Alkuaikojen hovawartharrastajista monet tietävästi olivatkin pitkäkarvaisen saksanpaimenkoiran ystäviä.

Uuden koirarodun luominen alkoi maantieteellisesti pienellä Harz-vuoriston seudulla Keski-Saksassa, nykyisen Sachsen-Anhalt-osavaltion alueella. Keskuspaikaksi muodostui Bode-joen varrella sijaitseva Thalen kaupunki, jossa oli 20-luvulla muutamia intohimoisia pitkäkarvaisen palveluskoiran ihailijoita. Ensimmäisenä merkittiin kantakirjaan 3.4. 1922 syntynyt pentue, kasvattajana Thalen lähellä Treseburgin pikkukylässä asunut Kurt F. König, josta tuli 12 vuotta myöhemmin rodun ensimmäinen jalostuspäällikkö. Pentueen vanhemmat olivat jokseenkin puhtaita kuvaszeja, isä nimeltään Baron ja emä Ortrud Husdan. Pentuja oli viisi, yksi harmaa uros ja neljä hyvin vaaleata narttua. Toinen pentue oli leonbergipentue ja kolmannen pentueen emä oli saksanpaimenkoira. Mistään ikivanhan rodun rippeistä ei siis ollut kyse, vaan uuden rodun luomisesta muita rotuja apuna käyttäen. Toki kantakirjaan otettiin sellaisiakin koiria, joita kutsuttiin nimellä ”alkuperäinen maatilankoira” tai ”vuoristokoira”. Näiden taustoja ei varmuudella tiedetty, ehkäpä joukossa oli keskiaikaisen pihanvahdin jälkipolviakin?

Väritään alkuaikojen koirat olivat mustia, vaaleita, harmaita ja riistanvärisiä. Ensimmäinen merkkivärinen (black&tan) syntyi 1924 Johann Beckerin kasvattamassa pentueessa. 20- ja 30-luvuilla rodun luomistyössä oli mukana kymmeniä kasvattajia Thalesta ja lähikylistä. Harzin alueen ulkopuolelle rotu alkoi levitä vasta 1930-luvun lopulla. König, Becker ja kumppanit tekivät paljon töitä hovawartin saamiseksi suurempaan tietoisuuteen. He onnistuivatkin ja vuonna 1937 hovawart hyväksyttiin omaksi rodukseen. König kierrätti vuonna 1932 syntynyttä komeata merkkiväristä urosta Castor Mayer-Buschia Saksan suurimmissa koiranäyttelyissä ja tämän uroksen mukaan kirjoitettiin ensimmäinen rotumääritelmä. Ensimmäinen suomalainen havainto rodusta ajoittuu juuri näille ajoille kun Suomen Kennelliiton lehdessä oli kuva Castorista ja kahdesta vaaleasta nartusta, sekä lyhyt selostus uudesta rodusta. Kuva oli otettu saksalaisessa näyttelyssä. Käytännössä rodun ulkomuoto myös vakiinnutettiin sukusiitoksella Castor Mayer-Buschin kautta. Se astui tyttäriään ja tyttärentyttäriään. Uroksella oli lähes 40 pentuetta. Castorin geneettinen tausta on myös laskettu. Se oli 45-prosenttisesti ”vuoristokoira”, 28-prosenttisesti saksanpaimenkoira, kuvaszin osuus oli 15 ja newfoundlandinkoiran 12 prosenttia.

Maailmansota ja Saksan kärsimä tappio olivat muodostua kohtalokkaiksi uudelle rodulle. Melkein kaikki jalostusyksilöt menetettiin ja sodan päättymisvuotena 1945 syntyi vain kahdeksan pentuetta. Eri puolilla Saksaa kasvattajat aloittivat alusta tietämättä toisistaan mitään. Hovawartkannoista muodostui alueellisia. Kun alkujalostukseen oli matkaa vain muutama sukupolvi, paikalliset kannat muodostuivat myös perimältään erilaisiksi. Bremenin-Oldenburgin alueen kannassa kuvaszin osuus oli suuri, koirat olivat väritään hyvin vaaleita ja hyväpigmenttisiä.

Berliinin seudulla taas leonberginkoiran osuus jäi tavallista suuremmaksi, tuloksena oli tummanvaaleita, jopa maskillisia koiria ja merkkivärisiä tummin merkein. Baijerin koillisosan kannassa saksanpaimenkoiran osuus oli huomattavan suuri, ja monet näistä koirista osoittautuivat koulutettavuudeltaan erinomaisiksi.

Ensimmäinen kantakirja suljettiin vuonna 1948. Uusia kantakirjoja avattiin ja rotuyhdistyksiä perustettiin. Baijerissa perustettu Rassezuchtverein für Hovawarthunde eli RZV kasvoi jo 60-luvun alkuun mennessä suureksi, koko Länsi-Saksan alueen käsittäväksi rotujärjestöksi. Läntisen Saksan muut rotuyhdistykset jäivät pienemmiksi. RZV oli 1990-luvulle asti ainoa hovawarttien rotujärjestö Saksan kennelliitossa VDH:ssa. Tuolloin myös pienempi rotujärjestö HZD pääsi VDH:n jäseneksi. Nykyisin rekisteröintioikeudet on kolmella rotujärjestöllä (RZV, HZD ja HC). Saksassa toimii myös kaksi VDH:n ulkopuolista rotujärjestöä (HZI ja SZG), joiden koirilla ei ole FCI-rekisteripapereita.

Itä-Saksassa toimi 60-luvulta aina Saksojen jälleenyhdistymiseen eli 1980- ja 90-lukujen taitteeseen asti oma rotuyhdistys VKSK. Sen toiminta oli erittäin vilkasta etenkin 80-luvulla. Saksojen jälleenyhdistymisen jälkeen itäsaksalaisia hovawartharrastajia on liittynyt sekä RZV:n, HZD:n että VDH:n ulkopuolisten rotujärjestöjen jäseniksi.

Jo heti maailmansodan jälkeen oli hovawartharrastajien keskuudessa erimielisyyttä rodun luonnekuvasta. Kurt F. Königin seuraajat halusivat vahti- ja perhekoiran, keskiaikaista alkuhovawarttia mahdollisimman paljon muistuttavan pihakoirarodun. Toiset, alusta asti palveluskoiraharrastuksesta kiinnostuneet halusivat erityisesti suojeluharrastukseen soveltuvan ”urheilukoiran”. Kun Berliinin muuri jakoi Saksan täysin 60-luvun alussa, Länsi- ja Itä-Saksan hovawartkannat eriytyivät luonnekuvaltaan. Koiraurheilu on ollut saksalaisille hyvin mieluista ja lännen RZV:ssa suojeluharrastuksen vaatimat luonteenpiirteet ovat ohjanneet jalostustavoitteiden asettamista. RZV:n ansiosta VDH hyväksyi jo vuonna 1964 hovawartin seitsemänneksi saksalaiseksi palveluskoiraroduksi täysin kilpailuoikeuksin. Itä-Saksan puolella vahti- ja vartiointiominaisuuksia korostettiin 60-80-luvuilla selvästi enemmän.

Vanha ”oppiiriita” hovawartin oikeasta luonnekuvasta ja käyttötarkoituksesta elää tänä päivänäkin. HZD:ssä arvostetaan ”königläisten” ihanteiden mukaista perhe- ja vahtikoiraa, RZV:ssa eri koiraurheilun lajeihin soveliasta harrastuskoiraa. Suurin osa itäsaksalaistaustaisista koirista on luonnekuvaltaan lähempänä HZD:n kuin RZV:n ihannetta. Molemmat saksalaiset rotujärjestöt toki korostavat hovawartin soveltuvuutta perhekoiraksi ja vahdiksi. Menestyviä kilpailukoiria on kuitenkin tullut käytännössä vain RZV:n piiristä.

Hovawart on viime vuosikymmeninä yleistynyt myös muualla Keski-Euroopassa ja Pohjoismaissa. Jo 1950-luvulla rotu levisi Itävaltaan, Sveitsiin ja Hollantiin, mutta on

jäänyt näissä maissa melko harvinaiseksi. Suositummaksi rotu on muodostunut Suomessa ja Ruotsissa. Itä-Saksasta vietiin hovawartteja muihin itäisen Keski-Euroopan maihin. Rodusta on tullut erittäin suosittu Tshekissä, mutta myös Puolassa, Slovakiassa ja Unkarissa.

Rodun yhdyssiteeksi perustettiin jo vuonna 1983 kansainvälinen hovawartliitto IHF (International Hovawart Förderung). Sen merkitys rodun suosion lisääntymisessä ei ole vähäinen. Parinkymmenen jäsenmaan edustajat kokoontuvat joka vuosi pohtimaan erityisesti jalostuskysymyksiä ja –strategiaa. Yhteydenpito on tiivistä. Eri jäsenmaiden jalostusvastaavat ylläpitävät yhteistä sairaustiedostoa, joka on koiramaailmassa varsin ainutlaatuinen. Koko maailman hovawartpopulaation kooksi arvioidaan tällä hetkellä noin 22000-30000 yksilöä.

Ensimmäinen hovawart, narttu Vitessa v Scheffelhaus tuotiin Suomeen Sveitsistä vuonna 1962. Ensimmäisen pentueen, neljä narttua kasvatti Anneli Wallenius v Bienehof-kennelissään 1967. Vanhemmat olivat Saksasta tuodut Cäsar v Bergisch-Land ja Biene v Freeborg. Bienestä tuli suomalaisen hovawartkannan kantaäiti.

Suomeen oli karanteenin vuoksi erittäin vaikea tuoda koiria Keski-Euroopasta 1970- ja 1980-luvuilla. Hovawart pysyi täällä harvinaisuutena, ja syntyneet pentueet olivat pääsääntöisesti voimakkaasti sisäsiittoisia. Vuonna 1980 perustettiin rotuyhdistys Suomen Hovawart ry. Rotu yleistyi hiljalleen 80-luvulla. Tuonteja tapahtui ennen muuta Ruotsista. Vuonna 1988 penturekisteröinnit ylittivät ensi kertaa sadan rajan. Samana vuonna karanteenimuuri poistettiin, mikä mahdollisti uuden jalostusmateriaalin helpomman hankkimisen. Erityisesti tuonnit Saksasta ovat lisääntyneet ja suomalaisia narttuja on käyty astuttamassa saksalaisilla uroksilla. Vuonna 1992 ylittyikin rekisteröinneissä 200:n raja ja vuonna 1994 jo 300:n raja. Rekisteröinnit pysyivät tämän jälkeen lähes 20 vuotta tasaisesti 200 ja 300 välillä. Ennätys 321 on vuodelta 1994. Viime vuosina 2011-2018 rekisteröinnit ovat jääneet 200 pennun rajan alle.

Karanteenivuosien aikana Suomeen muodostui melko tasalaatuinen hovawartkanta, jolle oli ominaista selvästi pitkänomainen rakenne, kauniit päät, voimakkaat kulmaukset ja vahva turkki. Luonteeltaan koirat olivat melko itsepäisiä ja voimakkaasti vartiointiviettisiä. Nämä ominaisuudet ovat jossain määrin edelleen nähtävissä, vaikka rajojen avautuminen onkin muuttanut hovawartkantaan kansainvälisesti tarkasteltuna tasalaatuisemmaksi. Kymmenen v Bienehof-pentueen jälkeen merkittäviä kasvattajia olivat 70-80-lukujen taitteessa aloittaneet Kaunottaren ja Sateenkaaren kennelit. Yhä vielä kasvattaa 70-luvulla aloittaneista Finnwart kennel. Yli 20 pentuetta ovat kasvattaneet ja edelleen kasvattavat myös 80-luvulla kasvatustyönsä aloittanut kennel Hovarian ja 90-luvulla aloittaneet Steinroller ja Hofmacher kennelit.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Suomen Hovawart ry perustettiin vuonna 1980. Yhdistys hyväksyttiin rotua harrastavaksi yhdistykseksi vuonna 1990, ja vuonna 1994 Suomen Kennelliitto myönsi yhdistykselle rotujärjestön aseman. Perustamisvuonna ilmestyi ensimmäinen Hovawartti-lehti. Toimintakertomuksen mukaan vuoden 1989 lopussa kerhossa oli 271 jäsentä. Vuonna 1989 rekisteröitiin 110 hovawartin pentua.

Jäsenmäärä kasvoi tasaisesti, vuonna 1992 jäseniä oli jo 472. Jäsenmäärä pysyi tasaisena viime vuosiin asti, jäseniä oli parhaimmillaan vuonna 2012 yli 800.

Vuonna 2018 jäseniä oli noin 600. Rotu on levinnyt ympäri maan, kerhon jäseniä asuu kaikkialla Suomessa. Tietynlaisia keskittymiä on kuitenkin havaittavissa: eniten jäseniä on pääkaupunkiseudulla, Turussa, Tampereella sekä Lahden, Jyväskylän, Oulun, Hämeenlinnan, Rauman ja Lappeenrannan ympäristöissä. Epävirallisia alajaostoja on kymmenkunta.

Hovawartti-lehti ilmestyy 4 kertaa vuodessa. Lehti lähetetään kaikille rotujärjestön varsinaisille jäsenille sekä arvosteluoikeudet omaaville tuomareille. Ensimmäinen kantakirja julkaistiin vuonna 1992. Rotujärjestöllä on omat kotisivut osoitteessa www.suomenhovawart.fi. Hovawarttien facebookryhmä on suosittu, siinä on useita satoja jäseniä.

Rotujärjestöllä on oma pentuvälitys, joka välittää pentuja jalostustoimikunnan suosittelemista yhdistelmistä.

Suomen Hovawart ry järjestää vuosittain koko jäsenistölle tarkoitetut vuosikokouksen kevättalvella sekä syksyllä syyskokouksen. Jäsenistölle on tarjolla erilaista toimintaa: tottelevaisuus- ja palveluskoiraharjoituksia, leirejä, luonnetestejä, kasvattajapäiviä ja alueittain muita tapaamisia ja yhteislenkkejä yms.

Ensimmäinen Päänäyttely pidettiin Tervakoskella vuonna 1991. Sen jälkeen on Päänäyttely pidetty samassa paikassa joka vuosi. Osanottajamäärä on vakiintunut 250 ja 310 välille, ja Suomen Hovawart ry:n Päänäyttely on usean vuoden ajan ollut maailman suurin hovawartnäyttely. Vuonna 2018 Tervakoskella tehtiin ennätys, 302 hovawarttia. Tottelevaisuusmestaruuksista on kilpailtu vuodesta 1992 lähtien.

Palveluskoirakokeiden rotumestaruuskilpailut on järjestetty joka vuosi vuodesta 1990 lähtien.

Suomen Hovawart ry:n asioita hoitaa sääntöjen mukaan hallitus, johon kuuluu syyskokouksessa valitut puheenjohtaja ja yhdeksän (9) varsinaista jäsentä.

Hallituksen jäsenten toimikausi on kolme (3) vuotta. Hallitus valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan ja ottaa sihteerin, rahastonhoitajan ja muut tarvittavat toimihenkilöt.

Hallituksen tehtävänä on hoitaa rotujärjestön kirjanpito, kirjeenvaihto ja muut juoksevat asiat. Hallitus kutsuu koolle kerhon kokoukset, valmistele kokouksissa käsiteltävät ja sääntöjen mukaan esitettäväksi määräytyvät asiat sekä toimeenpanee tehdyt päätökset. Hallitus myös päättää jäsenten ottamisesta ja erottamisesta. Se edustaa rotujärjestöämme ja päättää edustajista Suomen Kennelliiton kutsumissa tilaisuuksissa ja kokouksissa.

Suomen Hovawart ry:n hallitus valitsee jalostustoimikuntaan puheenjohtajan ja 2-6 jäsentä. Jalostustoimikunnan toimikausi on 5 vuotta (JTO-kausi). Toimikunnan jäsenten tulee tuntea rotu teoriassa ja käytännössä ja omata pitkä kokemus rodusta, mielellään kasvattajina. Toimikunnan jäsenten on mielellään oltava Kennelliiton jalostusneuvojan peruskurssin käyneitä. Heidän tulee toimia omassa koiranpidossaan moitteettomasti ja kasvatustyössään noudattaa rotujärjestön jalostuksen tavoiteohjelmaa.

Jalostustoimikunnan päätehtävät ovat:

- jalostusasioista tiedottaminen jäsenistölle ja neuvonta ja tiedonvälitys kasvattajille
- tietokannan ylläpitäminen rodun yksilöistä
- jalostuspohjan kartoittaminen ja jalostuksen suuntaviivoista ja tarvittavista toimenpiteistä päättäminen
- jalostustarkastusten järjestäminen
- jalostusohjelman laatiminen 5 vuoden välein
- jalostusneuvonta, perusteltujen vastausten antaminen jalostustiedusteluihin sekä tarvittaessa pentujen syntymään ja hoitoon liittyvän neuvonnan antaminen
- yhteydenpito rodun kotimaahan ja muihin maihin

Jalostustoimikunta antaa jalostusneuvontaa jokaiselle sitä pyytävälle. Vain kirjallisiin, ajoissa lähetettyihin jalostustiedusteluihin vastataan. Jokaiselle jalostuskriteerit täyttävälle nartulle suositellaan 1-3 eri urosta. Jalostustoimikunta antaa tietoja myös koirien taustoista, mm. terveystilasta. Jalostustoimikunnan antamat jalostussuositukset perustellaan tarvittaessa kirjallisesti. Jalostustoimikunta voi myös olla suosittamatta jonkin koiran jalostuskäyttöä/jotakin yhdistelmää erityisesti poikkeuksellisen korkean, ilmeisen sairausriskin vuoksi tai luonnepuutteiden vuoksi. Tällaisessa tapauksessa päätös perustellaan aina kirjallisesti. Jalostustoimikunta pitää luetteloa ilmoitetuista/tietoon tulleista sairaustapauksista rodussa. Tietoja toimikunnalle voivat toimittaa kasvattajat ja koiranomistajat.

Jalostustoimikunta kerää mahdollisimman kattavasti tietoa rodun tilanteesta, terveydestä, luonteesta ja ulkomuodosta. Tieto tallennetaan siten, että sitä voidaan hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla. Jalostustoimikunta seuraa kannan tilaa ja

kehitystä tiiviisti myös kansainvälisesti, jotta esimerkiksi perinnöllisiin vikoihin ja sairauksiin päästään puuttumaan mahdollisimman varhain.

Suomen Hovawart on järjestänyt jalostustarkastuksia 90-luvun alusta lähtien.

Jalostustarkastus on kaksiosainen: jalostustarkastuksen luonneosana toimii luonnetesti. Ulkomuoto-osana toimii jalostustarkastus. Jotta koirasta voi käyttää mainintaa 'jalostustarkastettu ja hyväksytty', täytyy molemmat osat olla suoritettu hyväksyttävästi.

Jalostustoimikunta pyrkii järjestämään tarpeellisen määrän jalostustarkastuksia vuosittain. Jalostustarkastuksen voi suorittaa rodun erikoistuomari yksin tai kaksi jalostustoimikunnan jäsentä yhdessä. Tarkastuksessa täytetään yksityiskohtainen kaavake tarkastettavan koiran ulkomuodosta.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Suomalaisen kannan tarkkaa suuruutta ei voida tietää, mutta elossa olevia hovawartteja voidaan arvioida olevan maassamme 1500-2000. Luku perustuu karkeasti vuosien 2008-2018 rekisteröintimääriin. Määrä on hieman laskenut viime vuosina.

Hovawart oli Suomessa 1980-luvun puolivälissä vielä hyvin harvinainen, vuotuiset rekisteröinnit olivat muutamia kymmeniä. 80-luvun lopulla rekisteröintimäärä kohosi yli sadan pennun. Rotu sai selvästikin uutta virtaa kun karanteenirajat nimenomaan Saksan ja Suomen väliltä poistuivat vuonna 1988, ja tuonnit sekä astutusmatkat ilman karanteenia mahdollistuivat. 80- ja 90-lukujen taitteessa myös Saksat yhdistyivät, mikä mahdollisti aiemmin vaikeasti saavutettavan itäsaksalaisen koiramateriaalin käytön. Tuonnit runsastuivatkin selvästi 80-luvun lopulla ja silloin tuotiin nimenomaan uutta jalostusmateriaalia geneettisesti kovin kapeaa rodun suomalaista kantaa leventämään.

1990-luvun alkupuolella rekisteröinnit kasvoivat hurjasti. 200 pennun raja rikkoutui ensi kertaa vuonna 1992 ja 300 pennun raja vuonna 1994. Vuoden 1994 rekisteröintiennätys on voimassa edelleenkin. Melko pian ennätysvuoden jälkeen rekisteröinnit vakiintuivat välille 200-300, missä pysyttiin 2010-luvulle asti. 2010-luvulla rekisteröinnit ovat vaihdelleet vuosittain välillä 130-200. Tuontien ja ulkomailla astutusten määrä oli suurimmillaan vuosina 2008-2011 ja on sen jälkeen vakiintunut alle kymmeneen vuodessa.

Kasvattajien määrä kasvoi kaksinkertaiseksi tultaessa 1980-luvulta 1990-luvulle. Sittemmin kasvattajien määrä on vakiintunut välille 20-35/vuosi. Lähes kaikki pentueet tulevat kasvattajilta, joilla on kennelnimi. Ylivoimainen enemmistö kasvattajista kasvattaa enemmän kuin yhden pentueen, sitoutuminen rotuun on ollut

vahvaa. Edelleen kasvattavien joukossa on pari jo 70-luvulla aloittanutta ja useita 80-luvulla aloittaneita. Suurimmista kasvattajista useilla on pitkä kokemus rodusta. Kasvattajien sitoutumisesta kertoo hyvin myös se, että vuodesta toiseen miltei kaikki pentueet on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä rotujärjestön jalostusneuvonnan kanssa, mikä on ainutlaatuista kaikki rotujärjestötkin huomioon ottaen. Nämä pentueet täyttävät jalostuksen tavoiteohjelmassa määritellyt jalostusyhdistelmien vähimmäisvaatimukset. Tämä on pentulistalle pääsyn edellytys.

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geeniversioiden (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät geeniversionsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä geeniversiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä geeniversiota ole.

Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään puolet syntyvistä koirista, tai pentuekoko huomioiden se rodun osuus, joka saadaan jakamalla luku 2 rodun keskimääräisellä pentuekoolla. Jos rodun pentuekoko on vaikkapa 5, jalostukseen tulisi käyttää 40 % rodun koirista.

Monimuotoisuutta turvaava rajoitus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa 5 % ja suurilukuisissa 2-3 % suhteessa rodun neljän vuoden rekisteröinteihin. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana keskimäärin 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Yhdessäkään rodussa ei yhdellä yksilöllä saisi olla enempää kuin 100 jälkeläistä. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % suhteessa neljän vuoden rekisteröinteihin. Suomen hovawartkasvatuksessa kaikki nämä vaatimukset ovat jo pitkään täyttyneet hyvin.

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

Hovawarttien rekisteröintimäärät, jalostukseen käytetyt koirat sekä tuonnit ja kasvattajat 1988-2018

Vuosi	Rekisteröinnit	Pentueita	Tuonteja	Kasvattajat	Isät	Emät
1988	116	17	10	16	15	17
1989	110	16	9	16	14	16
1990	128	19	6	17	13	19
1991	159	24	4	20	21	24
1992	232	34	4	32	24	33
1993	147	26	0	26	21	25
1994	321	45	2	39	35	45
1995	256	38	1	32	33	38
1996	211	32	3	29	28	32
1997	275	38	3	35	30	38
1998	282	41	5	34	33	41
1999	268	37	8	33	31	37
2000	172	26	4	24	24	26
2001	269	38	1	31	32	38
2002	192	30	7	24	26	30
2003	214	33	5	28	30	33
2004	247	35	6	32	32	35
2005	302	42	7	35	38	42
2006	286	39	5	31	35	39
2007	248	33	6	24	29	33
2008	207	25	13	21	24	25
2009	212	27	4	20	25	27
2010	251	32	13	29	31	32
2011	130	19	14	16	19	19
2012	188	25	6	24	23	25
2013	170	23	7	20	20	23
2014	183	23	2	19	20	23
2015	177	25	8	20	23	23
2016	134	19	4	17	18	19
2017	190	27	6	21	23	27
2018	139	17	9	17	17	17

Vuotuisten yhdistelmien keskimääräinen sukusiitosprosentti Kennelliiton KoiraNetin mukaan

Vuosi	Sukusiitosprosentti
1988	5,07
1989	3,98
1990	5,08

1991	5,10
1992	3,57
1993	3,53
1994	2,87
1995	2,27
1996	3,22
1997	3,67
1998	3,42
1999	3,28
2000	2,79
2001	2,17
2002	2,32
2003	2,60
2004	2,54
2005	1,68
2006	1,43
2007	1,50
2008	2,13
2009	2,06
2010	1,00
2011	1,28
2012	0,76
2013	0,72
2014	0,86
2015	1,04
2016	1,47
2017	0,66
2018	0,22

Keskimääräinen jalostukseenkäyttöikä on viime vuosina hieman noussut, ollen nartuilla 4-5 vuotta ja uroksilla 4,5-5,5 vuotta.

Sukusiitoksessa uros ja narttu ovat toisilleen läheisempää sukua kuin serkukset. Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalautuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitettykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu tismalleen saman taustainfon perusteella. Jalostuksessa suositellaan yleisesti kaikille roduille neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %.

4.1.2. Jalostuspohja

Jalostuspohja per sukupolvi

Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen sukupolvittainen lukumäärä

Jalostukseen käytettyjen urosten sukupolvittainen lukumäärä (jalostukseen käytetyt eri urokset): 2018: 68, 2017: 68, 2016: 65, 2015: 73, 2014: 72, 2013:81, 2012: 80, 2011: 80, 2010: 91, 2009: 91, 2008: 99, 2007: 106, 2006: 109, 2005: 103, 2004: 97.

Jalostukseen käytettyjen narttujen sukupolvittainen lukumäärä (jalostukseen käytetyt eri nartut): 2018: 74, 2017: 73, 2016: 74, 2015: 83, 2014: 75, 2013: 84, 2012: 80,

2011: 90, 2010: 98, 2009: 103, 2008: 110, 2007: 117, 2006: 116, 2005: 113, 2004: 106

Isät/emät luku eli isien ja emien lukumäärien suhde sukupolvittain

2018: 0,92, 2017: 0,93, 2016: 0,88, 2015: 0,88, 2014: 0,96, 2013: 1,01, 2012: 1,00, 2011: 0,89, 2010: 0,93, 2009: 0,88, 2008: 0,90, 2007: 0,91, 2006: 0,94, 2005: 0,91, 2004: 0,92

Sukupolvittainen tehollinen populaatiokoko ja sen osuus maksimista:

2018: 57%, 2017: 55%, 2016: 51%, 2015: 55%, 2014: 55%, 2013: 54%, 2012: 52%, 2011: 56%, 2010: 54%, 2009: 53%, 2008: 51%, 2007: 51%, 2006: 51%, 2005: 52%, 2004: 50%

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Rodun monimuotoisuutta voidaan arvioida myös molekyylogeneettisesti, esimerkiksi immuunijärjestelmää säätelevien DLA-haplotyyppien lukumäärän ja heterotsygotian perusteella.

Tehollinen koko kertoo kuinka monen yksilön geeniversioita tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun perinnöllinen vaihtelu koostuu 50 eri koiran geeniversioista. Mitä pienempi tehollinen koko, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa, ja sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Tehollinen koko arvioidaan aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla neljä ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enimmillään neljä kertaa jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä. Paras tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen. Jos aineisto ei ole sukupuiltaan tarpeeksi täydellinen, voidaan käyttää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentaa, joka on käytössä myös Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä. Tämä antaa kuitenkin tehollisesta koosta suuren yliarvion, koska siinä oletetaan, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät.

Jos sukusiitosasteen kasvunopeuteen perustuva tehollinen koko on alle 50 - 100, rodusta häviää geeniversioita niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta. Silloin on keskityttävä säilyttämään mahdollisimman monen yksilön genejä käyttämällä niitä kertaalleen jalostukseen. Toisaalta suurimmalla osalla roduista on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme ”uutta verta”.

Viimeisen 10 vuoden aikana (2009-2018) jalostukseen runsaimmin käytetyt 40 narttua:

Jalostusnartut

#	Narttu	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa			
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja		
1	<u>JUURUSJÄRVEN BEA</u>	3	33	1,94%	2	20		
2	<u>HOFFEN-DAMMS ZMILLA</u>	3	29	1,70%	1	1		
3	<u>JUURUSJÄRVEN BRENNÄ</u>	2	25	1,47%	1	11		
4	<u>DAMIRAZIN AINUTLAATUINEN</u>	3	24	1,41%	3	17		
5	<u>HAYAKLAUSE GRENJA</u>	3	23	1,35%	9	91		
6	<u>SENITA CAMELLIA</u>	2	21	1,23%	1	8		
7	<u>DAMIRAZIN ÄKKILÄHTÖ</u>	2	20	1,18%	2	18		
8	<u>SKYWATCH'S JUST FOR YOU</u>	3	19	1,12%	8	51		
9	<u>STEINROLLER MOLLA-MAJJA</u>	3	19	1,12%	6	37		
10	<u>BILOXIAN BIORY</u>	3	18	1,06%	3	24		
11	<u>JUURUSJÄRVEN AINO</u>	2	18	1,06%	0	0		
12	<u>HOFMARIEN FINE'N FOXY</u>	3	18	1,06%	3	22		
13	<u>HAYAKLAUSE INGRID</u>	3	17	1,00%	0	0		
14	<u>USKIHOF'S AYA</u>	2	17	1,00%	4	38		
15	<u>HOFMACHER IRINA</u>	2	17	1,00%	7	44		
16	<u>EMMY VOM VÖGELE HOF</u>	2	17	1,00%	3	24		
17	<u>MILAHOW LUMIC</u>	2	16	0,94%	1	1		
18	<u>GWENDY VOM GARTEN DER FREIHEIT</u>	2	15	0,88%	8	63		
19	<u>IVY VON ASCONA</u>	2	15	0,88%	1	7		
20	<u>HOFMACHER FABEL</u>	3	15	0,88%	9	60		
21	<u>WILLAHOF'S PETIT SOLEI'L</u>	2	15	0,88%	1	8		
22	<u>HAYAKLAUSE GERBERA</u>	3	15	0,88%	11	78		
23	<u>JUURUSJÄRVEN BELLAMARTHA</u>	2	15	0,88%	2	17		
24	<u>MYTOLOGINS ORAKA III</u>	2	15	0,88%	2	6		
25	<u>MINTTUMANTAN GISELLE</u>	2	15	0,88%	1	11		
26	<u>HOFFEN-HAUS LUPICAIÄ</u>	2	15	0,88%	1	8		
27	<u>PIRRELINA DELIAH</u>	2	15	0,88%	0	0		
28	<u>YESTERYEAR'S EXTRAFUNNY GIRL</u>	2	14	0,82%	7	50		
29	<u>HOVARIAN THILDE</u>	2	14	0,82%	1	9		

30	<u>KAUNOTTAREN IHANA VALO</u>	2	14	0,82%	0	0
31	<u>WILLAHOF'S TITANIA</u>	2	14	0,82%	2	15
32	<u>HOFMACHER ORCHID</u>	2	14	0,82%	0	0
33	<u>ALANA UT'N DÜVELSMOOR</u>	2	14	0,82%	2	16
34	<u>MILAHOW HENNIC</u>	2	14	0,82%	5	41
35	<u>FINNWART JAMBALAYA</u>	2	13	0,76%	3	10
36	<u>EMO'S RUUSA</u>	2	13	0,76%	0	0
37	<u>STEINROLLER SELMA</u>	2	13	0,76%	1	7
38	<u>SKYWATCH'S MOONLIGHT MAGIC</u>	2	13	0,76%	1	8
39	<u>NUGADOGIN HUUMA</u>	2	13	0,76%	0	0
40	<u>BELODEA VON GAUDIHOFF</u>	1	12	0,71%	4	25

Viimeisen 10 vuoden aikana (2009-2018) jalostukseen runsaimmin käytetyt 40 urosta:

Jalostusurokset

#	Uros	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja
1	<u>SENITA CABALLERO</u>	5	38	2,23%	9	69
2	<u>NUGADOGIN GENTLEMAN</u>	4	37	2,18%	7	69
3	<u>STEINROLLER ODD-LEIF</u>	3	32	1,88%	2	16
4	<u>ASHER SUS ARMONI</u>	3	30	1,76%	0	0
5	<u>PIRRELINA DEXTER</u>	4	30	1,76%	1	9
6	<u>STELMO'S JUNO</u>	4	27	1,59%	3	28
7	<u>KIEFERHOF'S SHOWY FERIO</u>	4	27	1,59%	3	24
8	<u>HARDO VOM REHWINKEL</u>	4	27	1,59%	9	41
9	<u>HUVIMETSÄN CASIMIIR</u>	3	26	1,53%	6	42
10	<u>HAYAKLAUSE INRIGO</u>	3	26	1,53%	1	8
11	<u>HAYAKLAUSE FIDATO</u>	3	25	1,47%	4	37
12	<u>EL RUBIO VOM FLEISCHERECK</u>	3	25	1,47%	5	42
13	<u>GIPSTERN FENDOR</u>	3	23	1,35%	11	85
14	<u>DAMIRAZIN BURA-CEE</u>	3	22	1,29%	11	72
15	<u>SKYWATCH'S MADE FOR ME</u>	3	22	1,29%	0	0
16	<u>FARAO SIDERIC MIKS.</u>	3	21	1,23%	2	16
17	<u>UNO GASKO PRIM</u>	3	20	1,18%	7	42
18	<u>MILAHOW HERZIC</u>	3	19	1,12%	1	8
19	<u>STELMO'S GHOSTBUSTER</u>	2	18	1,06%	2	6

20	<u>PINES TRUMPET VOLUNTARY</u>	3	17	1,00%	1	8
21	<u>CHEFKA'S HE'S SO FINE</u>	2	17	1,00%	0	0
22	<u>STELMO'S KESTREL</u>	2	17	1,00%	1	7
23	<u>ARGONIUM</u>	2	17	1,00%	0	0
24	<u>FINNWART LIBERO</u>	3	16	0,94%	3	16
25	<u>HOFMACHER HEROS</u>	2	16	0,94%	0	0
26	<u>MILAHOW GOTHIC</u>	2	15	0,88%	2	16
27	<u>MILAHOW MARCUC</u>	2	15	0,88%	0	0
28	<u>BILOXIAN DYAMI</u>	2	15	0,88%	0	0
29	<u>USKIHOF'S DEMON</u>	2	14	0,82%	0	0
30	<u>USKIHOF'S DENIERO</u>	2	14	0,82%	0	0
31	<u>HOFMACHER MORRIS</u>	2	14	0,82%	0	0
32	<u>HOFMACHER FARGO</u>	2	14	0,82%	2	19
33	<u>MONZANOVA BARENTS</u>	2	14	0,82%	1	10
34	<u>JAGGER KRÓLEWSKA KRAINA</u>	1	13	0,76%	0	0
35	<u>RUURIK</u>	2	13	0,76%	0	0
36	<u>HOFMACHER KERO</u>	2	13	0,76%	3	23
37	<u>HOFFEN-HAUS KRUG GRANDE</u>	2	12	0,71%	2	13
38	<u>AMIX COPPER FLY</u>	1	12	0,71%	2	7
39	<u>BEID O ERIDANI Z ARKOVA SOUHVEZDI</u>	1	11	0,65%	0	0
40	<u>GIPSTERN IFENDER</u>	1	11	0,65%	0	0

Suosittelava yksittäisen jalostuskoiran enimmäisjälkeläismäärä Suomessa on 50. Näin korkeaan lukuun ei yksikään jalostushovawart ole Suomessa noussut enää vuosiin. Yksittäisen koiran oma jälkeläismäärä ei vielä suoraan kerro sen vaikutusta kantaan. Vaikka jälkeläismäärä olisi suurikin, lopulta ratkaisevampaa on kuinka paljon koiran jälkeläisiä käytetään jalostukseen. Pienelläkin jälkeläismäärällä voi jättää jälkensä populaatioon. Kuten listasta näkee, toisen polven jälkeläisten määrä on viimeisten 10 vuoden aikana noussut melko korkeaksi muutamalla koiralla. Tuontikoirien vaikutus on aiempiin vuosiin verrattuna vähentynyt. Toisaalta vain muutama kasvattaja kasvattaa tällä hetkellä materiaalilla, jolla ei ole suoraan suvullista yhteyttä 60-luvun ensimmäisiin suomalaisiin rodun edustajiin.

Huomattavaa on edelleen, ettei monikaan uros ja narttu, joilla on eniten omia jälkeläisiä, ole moninkertaistanut omaa jälkeläismääräänsä 2. polvessa. Huomattavaa on myös narttujen suuri osuus tässä tilastossa. Näissä tilastoissa kärkipäässä on paljon koiria eri kenneleistä ja eri kasvattajilta, mikä osaltaan kertoo jalostusvalintojen suvullisesta hajaantumisesta ja geneettisen monipuolisuuden säilymisestä.

4.1.3. Rodun populaatiot muissa maissa

Hovawartin suosio Saksassa alkoi kasvaa voimakkaasti 60-luvulla. Rotujärjestö RZV otti 1960-luvun puolivälissä käyttöön erittäin voimakkaat rekisteröintirajoitukset lonkkavian torjumiseksi. Rekisteröinnit putosivat vuodessa 600 tasolta puoleen kun kaikki D- ja E-lonkkaiset suljettiin pois jalostuksesta.

1970-luvulla päästiin jälleen 60-luvun puolivälin rekisteröintimääriin. Parhaimpina 1990-luvun vuosina rekisteröinnit suurimmassa rotujärjestössä RZV:ssa ylittivät reilusti 1000 pennun rajan. Tähän vaikutti myös itäsaksalaisten kasvattajien mukaantulo.

Pentujen määrä RZV:ssa on 2000-luvulla laskenut. Nykyisin RZV rekisteröi keskimäärin 600-700 pentua vuodessa ja pienempi saksalainen rotujärjestö, 1990-luvulla rekisteröintioikeudet Saksan Kennelliitolta VDH:lta saanut HZD keskimäärin 300-400 pentua. Kolmas rotujärjestö HC rekisteröi vuosittain vain muutaman pentueen. Saksojen yhdistyessä 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa aiemmin omaleimainen Itä-Saksan koiramateriaali jakautui RZV:n ja HZD:n kesken.

Itäsaksalainen ja länsisaksalainen hovawartkanta olivat olleet erillään toisistaan paria tuontia/vientiä lukuun ottamatta 30 vuotta. Itäsaksalaiset koirat olivat voimakkaita, mittasuhteiltaan selvästi pitkänomaisia, runsasturkkisia, pitkälantioisia ja sujuvasti, pitkin askelin liikkuvia. Länsisaksalaiset olivat kevyempiä, mittasuhteiltaan usein lyhyempiä, lyhytlantioisempia ja lyhyemmin askelin liikkuvia. Saksojen yhdistyttyä kannat ovat sekoittuneet. HZD:ssä itäsaksalaisen koiramateriaalin määrä on sukutaulutasolla tarkasteltuna hallitseva, RZV:ssa taas länsisaksalainen tyyppi.

Itä- ja länsisaksalaiset koirat erosivat myös luonnekuvaltaan toisistaan. Länsi-Saksassa suojelukoetulokset ovat näytelleet merkittävää roolia jalostusvalinnoissa jo useiden vuosikymmenten ajan. Itä-Saksassa korostettiin enemmän vahti- ja vartiokoiraominaisuuksia. Saksan näyttelyissä itäsaksalaistaustaiset koirat hallitsivat etenkin 90-luvulla ja 2000-luvun alussa. Voitiin jopa puhua näyttely- ja käyttölinjoista, vaikka suoranaisesti tällaisesta jaosta ei olekaan kysymys.

Koetuloksia jalostusvalinnoissa painottavassa RZV:ssa itäsaksalainen koiramateriaali on jäänyt ymmärrettävistä syistä vähemmistöksi – ja HZD:ssa päinvastoin.

Toiseksi suurin hovawartkanta Saksan noin 1000 vuotuisen rekisteröinnin jälkeen on tällä hetkellä Tshekissä, missä rekisteröidään nykyisin vuosittain noin 400 pentua.

Puolan rekisteröinnit kasvoivat nopeasti noin 200:aan vuodessa, mutta maassa on ollut järjestöllisiä ongelmia, joka on vaikuttanut myös kasvatustyöhön. Unkarissa ja Slovakiassa rekisteröidään noin 100 pentua vuodessa. Kaikkien näiden neljän maan hovawartkanta pohjautuu Itä-Saksasta aikoinaan tuotuun materiaaliin, jota on viime vuosina täydennetty tuonneilla ja astutuksilla RZV:n länsisaksalaisella jalostusmateriaalilla. Tshekin, Puolan, Unkarin ja Slovakian koiramateriaali on

kuitenkin ulkomuoto- ja luonneominaisuuksiltaan lähempänä saksalaisista rotujärjestöistä HZD:n kuin RZV:n koiria.

Itäisen Keski-Euroopan ohella merkittävä hovawartkanta on Pohjoismaissa. Suomen 130-200 pennun lisäksi Ruotsissa rekisteröidään vuosittain noin 100 hovawarttia, Tanskassa ja Norjassa 20-50 pentua. Ruotsin, Tanskan ja Norjan kanta on runsaan tuonnin tuloksena luonne- ja ulkomuoto-ominaisuuksiltaan lähellä RZV:n saksalaista kantaa.

Ranskassa rekisteröidään vuosittain keskimäärin 200 pentua, Sveitsissä noin 50, Italiassa 100-200, Itävallassa 50-100, Hollannissa 30-50, Englannissa, Belgiassa ja Sloveniassa muutama pentue. Länsisaksalaisten RZV:n koirien jalostuskäyttö on muokannut koirakannan monissa maissa samankaltaiseksi kuin Saksan RZV:lla, joskin viime vuosina tuonteja on ollut enemmän myös itäisestä Keski-Euroopasta. Sveitsi on pitkään ollut Keski-Euroopan maista hovawartjalostuksessa omaleimaisin. Sveitsissä käytettiin jalostukseen valtaosin kotimaassa kasvatettuja koiria, ja ainoana merkittävänä hovawartmaana Sveitsi ei kuulu kansainväliseen hovawartyhdistykseen IHF:ään. Sveitsi tekee tiivistä yhteistyötä Saksan rotujärjestöistä HZD:n kanssa, mutta viime vuosina Sveitsin pentumäärä on romahtanut.

Jonkin verran hovawartteja on myös mm. USA:ssa, Kanadassa, Espanjassa, Kroatianssa ja Luxemburgissa.

Venäjällä ja Baltian maissa hovawarttien määrä on viime vuosina nopeasti kasvanut. Tarkkaa tietoa koira- ja pentuemääristä ei Venäjän osalta ole, mutta kasvattajia on jo useita ja vuosittain syntyviä pentuja lienee jo yli sata. Virossa ja Latviassa syntyy muutama pentue vuosittain.

4.1.4. Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Suomen hovawartjalostukselle rekisteröintien vakiintuminen aiempaa alemmalle, 130-200 pennun vuotuiselle tasolle on haaste. Kannan monimuotoisuutta on helpompi ylläpitää suuremmalla pentumäärällä. Populaatiomme rakenne on monipuolistunut 2000-luvulla lukuisien tuontien ja ennen muuta ulkomailta astuttamisen myötä. Tästä saatava hyöty on kuitenkin vaarassa kun pentujen ja kasvattajien määrä laskee.

Ulkomailla on varsin suuria hovawartpopulaatioita, joita voidaan Suomen jalostuksessa helposti hyödyntää. Etsimällä mahdollisimman erisukuisia ulkomaisia jalostusyksilöitä tilannetta voitaisiin entisestään parantaa. Länsi- ja itäsaksalaiset sukulinjat ovat sekoittuneet, mutta molempia myös varsin ”puhtaina” on edelleen saatavilla, länsisaksalaisia ennen muuta Saksasta, itäsaksalaisia Tshekistä ja muista itäisen Keski-Euroopan maista. Suomalaisille varsin erisukuisia jalostusyksilöitä olisi myös Sveitsissä.

Tietyt erittäin suositut keskieurooppalaiset jalostusyksilöt löytyvät suuresta osasta sukutauluja maasta riippumatta ensimmäistä kertaa yleensä 5-8 polvesta.

Suomessa hovawarttien jalostukseenkäyttöikä on pysynyt jokseenkin samana tai hieman noussut viime vuosina, mikä on hyväkin asia kun osa rodun yleisimmistä sairauksista puhkeavat jo nuorehkolla iällä.

Rodun sukusiitosaste on laskenut Suomessa pitkään. Sukusiitosprosentti oli vuonna 2012 ensi kertaa alle yksi ja vuonna 2018 lähes nolla! Tilanne on hyvä. Koiranetin sukusiitosprosentteja käytettäessä on muistettava, että sukusiitosaste on muilla kuin kotimaisilla koirilla laskettu osin puutteellisen sukupolvitiedon mukaan, joten se on aliarvio todellisesta tilanteesta. Rodun tehollinen koko maassamme on pysynyt suurin piirtein samana, mutta jos pentumäärän lasku on pysyvää, tehollinen koko uhkaa myös laskea.

Isät/emät-suhde on Suomen hovawartjalostuksessa erinomainen, käytännössä maksimi. Olisi silti eduksi jos jalostukseen käytettävien urosten ja narttujen osuutta saataisiin kasvatettua, mikä merkitsisi suosituimpien jalostuskoirien pienempiä pentuemääriä. Samoja yhdistelmiä rodussa ei onneksi ole tapana toistaa.

Jalostuskoirien käyttömäärät ovat kohtuullisia. Eniten käytettyjen jalostuskoirien jälkeläismäärä suhteessa 3-5 vuoden rekisteröityyn koiramäärään on sopiva.

Runsaimmin käytettyjen jalostuskoirien joukossa on kuitenkin lähisukulaisia, joka osaltaan kaventaa jalostuspohjaa. Samoin joidenkin koirien toisen polven ja sitä seuraavien polvien jälkeläismäärät ovat korkeat.

Jalostuspohjaa on tarpeen laajentaa Suomessa ennen kaikkea käyttäen ulkomaista materiaalia tasaisemmin ja suunnaten tuonteja ja astutusmatkoja muuallekin kuin Saksaan.

4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

Keskiaikainen hovawart oli ennen kaikkea pihan, talon ja oman alueen vartija ja vahti. Kun vanhaa rotua alettiin rekonstruoida, tavoitteena oli keskiaikaisen hovawartin luonnekuva. Uuden rodun luomiseen käytettiin kuitenkin useita rotuja, mm. saksanpaimenkoiraa. Ja kun uuden hovawartin ensimmäisissä kasvattajissa oli useita pitkäkarvaisen saksanpaimenkoiran ystäviä, oli luonnollista että hovawartteja alettiin kouluttaa palveluskoiriksi. Ja kun taipumuksia oli, kiinnostus lisääntyi. Luonnekuvan kaksijakoisuuden siemen oli kylvetty. Rodun luoja pidetty Kurt F. König tavoitteli vahti- ja perhekoirarotua, mutta toisen maailmansodan jälkeen yhä useammat kasvattajat alkoivat ponnistella palveluskoirastatuksen saamiseksi hovawartille. Rotujärjestöstä RZV otti tämän tavoitteeksi ja palveluskoiraoikeudet saatiin vuonna 1964. RZV:n piirissä suojelu- ja erikoisjälkiharrastus on tänä päivänä hyvin laajaa. Hovawartit toimivat sekä perhekoirina että vahteina, mutta myös harrastuskoirina. Koetuloksien käyttö jalostusvalintojen kriteerinä jo useamman vuosikymmenen ajan on muokannut koirakantaa käyttötarkoitukseen soveltuvaksi.

RZV:n länsisukuiset koirat ovat usein vilkkaita, saalisviettisiä, taistelutahtoisia ja teräviäkin, mutta kuitenkin pääosin hyvähermoisia.

Entisen Itä-Saksan alueella mm. jalostustarkastuksissa vaadittiin hovawarteilta vartiointi- ja vahtiominaisuuksia. Itäsukuiset koirat ovat usein voimakkaan vartiointi- ja puolustusviettisiä, mutta toisaalta pehmeämpiä, eivätkä kaikissa tapauksissa kovin vahvahermoisia.

Suomeen tuotiin ensimmäiset jalostukseen käytetyt koirat läntisestä Saksasta.

Kantanarttu Biene v Freeborgin kasvattaja on kertonut, ettei hänen tavoitteensa ollut harrastuskoira, vaan vahti- ja seurakoira. Suomalainen ”alkukanta” olikin luonteenominaisuuksiltaan lähempänä nykyistä itäsaksalaista kuin länsisaksalaista luonnekuvaa: monet koirat olivat pidättyväisiä ja varautuneita, urokset usein dominoivia ja nartut pehmeitä. Tuontien myötä luonnekuva on muuttunut ja monipuolistunut, erityisesti vuoden 1988 jälkeen. Yhä edelleenkin suomalainen hovawartkanta kuitenkin on luonnehdittavissa luonnekuvaltaan jonkinasteiseksi kompromissiksi. Valtaosa koirista on perhe- ja vahtikoirina, koiria kyllä koulutetaan, mutta palveluskoirakokeisiin osallistuu vain pienehkö osa.

Hovawart sai Suomessa palveluskoiraoikeudet 1980-luvun puolivälissä. Pk-lajeja alettiin innokkaasti harrastaa ja myös tuloksia saatiin. Jo vuonna 1990-luvun alkupuolella suomalainen hovawart oli kaikkien rotujen pk-SM-kisojen jälkikokeessa hopealla. Pk-kokeisiin osallistuminen ei ole kuitenkaan määrällisesti kasvanut enää 15 vuoteen, vaan pysynyt suurin piirtein ennallaan ja aivan viime vuosina laskenut. Suomessa hovawart on aito monikäyttökoira. Jokseenkin mistä tahansa yhdistelmästä voi tulla menestyjiä sekä palveluskoirakokeisiin että näyttelyihin. Kaikki suomalaiset hovawartit ovat kuitenkin samanaikaisesti ensisijaisesti perhekoiria.

Rotujärjestön piirissä käydään aika ajoin kiivaitakin keskusteluja rodun luonnekuvasta Suomessa. Kuitenkin valtaosa hovawartinomistajista ja harrastajista ovat tyytyväisiä koiriensa luonteisiin, ja luonteet ovat rodulle tyypillisiä.

Aggressiivista käytöstä esiintyy silloin tällöin, ja jonkin verran rotujärjestö saa ilmoituksia aroista koirista. Kennelliiton Koiranetin kuolinsyykyselyssä on luonteen ja käyttäytymisen vuoksi lopetettuja yksilöitä. Arkuuden ja pehmeiden yleistyminen yhdistyneenä ylivilkkauteen on uhka. Kun rodun piirissä eri maissa rotujärjestöillä ja kasvattajilla on ollut ja on edelleen erilaisia luonteen jalostustavoitteita, koirissa saattavat yhdistyä erilaiset luonteenpiirteet joskus kiusallisella ja ikävälläkin tavalla. Koiranomistajien kyvyt ja taidot ovat ratkaisevassa asemassa. Nykyiselle rekisteröintimäärälle hovawartteja on löytynyt riittävän päteviä omistajia, eikä rotua mainita ensimmäisten joukossa kun listataan ongelmakoirarotuja.

Rodun luonnekuvassa on ensiarvoisen tärkeää säilyttää hyvähermoisuus, rohkeus, puolustushaluisuus, vartiointitaipumukset, riittävä kovuus ja luoksepäästävyys.

Koulutettavuuden kannalta tärkeitä taistelutahtoisuutta ja vilkkautta on syytä kehittää, kuitenkin muistaen rodun luonnekuvan tasapainon säilyminen.

Dominoivat ja voimakkaan puolustusviettiset koirat ovat viime vuosina vähentyneet ja vastaavasti vilkkaat, saalistusviettiset koirat yleistyneet myös Suomessa.

Hovawartin luonnekuvaan kuuluu terve, tasapainoinen vilkkaus, mutta hermostuneet, ylivilkkaat säheltäjät eivät ole tyypillisiä rodun edustajia.

Suomessa tärkeä jalostusvalintojen tuloskriteeri on perinteisesti ollut luonnetesti.

Hovawarti on ollut yksi absoluuttisestikin eniten luonnetestattuja rotuja Suomessa ja rekisteröintimääriin suhteutettuna aivan luonnetestikäärkeä. Testituloksia on siis kertynyt runsaasti, ja luonnekuvan sekä sen muutosten määrittelemiseen tältä pohjalta on hyvät mahdollisuudet.

Yhteenveto luonnetestituloksista osa-alueittain 1985-95

Testattuja hovawartteja vuosina 1985-1995 oli yhteensä 328 kpl.

<i>Ominaisuus</i>	<i>kpl</i>	<i>%</i>	<i>Arvo</i>	<i>Arvostelu</i>	<i>Ominaisuus</i>	<i>kpl</i>	<i>%</i>	<i>Arvo</i>	<i>Arvostelu</i>		
I Toimintakyky	1	0,3 %	3	Erittäin suuri	VI Temperamentti	117	35,7 %	3	Vilkas		
	61	18,6 %	2	Suuri		156	47,6 %	2	Kohtuullisen vilkas		
	kerroin 15	214	65,2 %	1		Kohtuullinen	kerroin 15	26	7,9 %	1	Erittäin vilkas
		51	15,5 %	-1		Pieni		4	1,2 %		a) erittäin vilkas
		1	0,3 %	-2		Mitätön		5	1,5 %		b) impulsiivinen
				-3		Erittäin mitätön		6	1,8 %	-1	c) levoton
II Terävyys				Kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua			13	4,0 %		d) hieman välinpitämätön	
	kerroin 1	104	31,7 %	3		Suuri ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua				a) veltto	
		20	6,1 %	2		Pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua		1	0,3 %	-2	b) erittäin impulsiivinen
		202	61,6 %	1		Pieni jäljelle jäävin hyökkäyshaluin				-3	c) erittäin levoton
				-1		Kohtuullinen jäljelle jäävin hyökkäyshaluin					
		2	0,6 %	-2		Suuri jäljelle jäävin hyökkäyshaluin				-3	Apaattinen
III Puolustus-halu			-3	Kohtuullinen hillitty		VII Kovuus					
	kerroin 1	156	47,6 %	3	Suuri hillitty		kerroin 8	77	23,5 %	3	Kohtuullisen kova
		51	15,5 %	2	a) pieni, hillitty			2	0,6 %	2	Kova
		79	24,1 %	1	b) kohtuullinen, hieman hillitsemätön			187	57,0 %	1	Hieman pehmeä
		3	0,9 %		a) kohtuullinen, hillitsemätön					-1	Erittäin kova
		4	1,2 %		b) mitätön		62	18,9 %	-2	Pehmeä	
		30	9,1 %	-1	c) hyvin mitätön				-3	Erittäin pehmeä	
		1	0,3 %			VIII Luoksepäästävyys					
		4	1,2 %	-2	Suuri hillitsemätön			128	39,0 %	3	Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin
				-3	Erittäin suuri, hillitsemätön			57	17,4 %		a) erittäin hyväntahtoinen, erittäin luoksepäästävä, avoin
	4	1,2 %	-2		kerroin 15		104	31,7 %	2	b) hyväntahtoinen, aavistuksen verran pidättyväinen ilman hyökkäyspyrkimyksiä	
			-3			36	11,0 %	1	a) hyväntahtoinen, hieman pidättyväinen		

IV Taistelutahto	38	11,6 %	3	Suuri		1	0,3 %		b) liioitellen mielistelevä
	187	57,0 %	2	Kohtuullinen		1	0,3 %	-1	a) luoksepäästävä (salakavala) hyökkäyspyrkimyksin
	6	1,8 %	1	Erittäin suuri		1	0,3 %		b) pidättyväinen
	89	27,1 %	-1	Pieni				-2	a) hyökkäävä
	8	2,4 %	-2	Mitätön					b) erittäin pidättyväinen
			-3	Erittäin mitätön				-3	a) selvästi hyökkäävä
V Hermorakenne			3	Erittäin rauhallinen ja varma (ei apaattinen)	Loppupisteet				b) salakavala
	40	12,2 %	2	Rauhallinen ja varma		0			keskeyttäneet
	222	67,7 %	1	Suhteellisen rauhallinen		22	6,7 %		<50
	53	16,2 %		h) hermostunein pyrkimyksin		53	16,2 %		51-100
	9	2,7 %	-1	a) vähän hermostunut		111	33,8 %		101-150
	2	0,6 %		b) ampumiselle altis		107	32,6 %		151-200
	2	0,6 %	-2	a) hermostunut		35	10,7 %		200-250
				b) hermostuneesti valittava					>250
			-3	a) erittäin hermostunut					
	0			b) paukkuarka					
0			c) hermostuneesti haukuva						

Yhteenvedo luonnetestituloksista osa-alueittain 1996-2006

Testattuja hovawartteja vuosina 1996-2006 oli yhteensä 807 kpl. Keskeytettyjä testejä viisi, niiden osa-alueet ole mukana.

Ominaisuus	kpl	%	Arvo	Arvostelu	Ominaisuus	kpl	%	Arvo	Arvostelu		
I Toimintakyky			3	Erittäin suuri	VI Temperamentti	351	43,8 %	3	Vilkas		
	kerroin 15	165	20,6 %	2		Suuri	kerroin 15	310	38,7 %	2	Kohtuullisen vilkas
		496	61,8 %	1		Kohtuullinen		127	15,8 %	1	Erittäin vilkas
		131	16,3 %	-1		Pieni		11	1,4 %	-1	Häiritsevän vilkas
		10	1,2 %	-2		Riittämätön		3	0,4 %	-2	Välinpitämätön
				-3		Toimintakyvytön				-3	Apaattinen
II Terävyys			3	Kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	VII Kovuus	145	18,1 %	3	Kohtuullisen kova		
	kerroin 1	38	4,7 %	2		Suuri ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua	kerroin 8		2	Kova	

	482	60,1 %	1	Pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua		512	63,8 %	1	Hieman pehmeä
			-1	Pieni jäljelle jäävin hyökkäyshaluin				-1	Erittäin kova
	2	0,2 %	-2	Kohtuullinen jäljelle jäävin hyökkäyshaluin		139	17,3 %	-2	Pehmeä
	3	0,4 %	-3	Suuri jäljelle jäävin hyökkäyshaluin		6	0,7 %	-3	Erittäin pehmeä
III Puolustus-halu	361	45,0 %	3	Kohtuullinen hillitty	VIII Luokse-päästävyys	574	71,6 %	3	Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin
kerroin 1	98	12,2 %	2	Suuri hillitty	kerroin 15	218	27,2 %	2	Luoksepäästävä, hieman pidättyväinen
	272	33,9 %	1	Pieni		7	0,9 %	1	Mielistelevä
	65	8,1 %	-1	Haluton		3	0,4 %	-1	Selvästi pidättyväinen
	2	0,2 %	-2	Erittäin suuri				-2	Hyökkäävä
	4	0,5 %	-3	Hillitsemätön				-3	Salakavala
IV Taistelu-halu	157	19,6 %	3	Suuri	Laukaus-pelottomuus	636	79,3 %	+	Laukausvarma
kerroin 10	403	50,2 %	2	Kohtuullinen		138	17,2 %	++	Laukauskokematon
	4	0,5 %	1	Erittäin suuri		9	1,1 %	+++	Paukkuärtyisiä
	212	26,4 %	-1	Pieni		17	2,1 %	-	Laukausaltis
	24	3,0 %	-2	Riittämätön		2	0,2 %	--	Laukausarka
	2	0,2 %	-3	Haluton	Loppupisteet	5	0,6 %		keskeyttänyt
V Hermo-rakenne	1	0,1 %	3	Rauhallinen ja varma		28	3,5 %		<50
kerroin 35	95	11,8 %	2	Suhteellisen rauhallinen		103	12,8 %		51-100
	668	83,3 %	1	Hieman rauhaton		288	35,9 %		101-150
	38	4,7 %	-1	Vähän hermostunut		288	35,9 %		151-200
			-2	Hermostunut		94	11,7 %		200-250
			-3	Erittäin hermostunut		1	0,1 %		>250

Yhteenveto luonnetestituloksista osa-alueittain 2007-2012

Testattuja hovawartteja vuosina 2007-2012 oli yhteensä 537 kpl. Keskeytettyjä testejä 4, testin loppupisteet 533 koirasta.

Ominaisuus	kpl	%	Arvo	Arvostelu
I Toiminta-kyky	1	0 %	3	Suuri
kerroin 15	100	19 %	2	Hyvä
	312	59 %	1	Kohtuullinen

	116	22 %	-1	Pieni
	4	1 %	-2	Riittämätön
	0	0 %	-3	Toimintakyvytön
II Terävyys				Kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua
	157	29 %	3	
kerroin 1	16	3 %	2	Suuri ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua
	356	67 %	1	Pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua
	2	0 %	-1	Pieni jäljelle jäävin hyökkäyshaluin
	1	0 %	-2	Kohtuullinen jäljelle jäävin hyökkäyshaluin
	1	0 %	-3	Suuri jäljelle jäävin hyökkäyshaluin
III Puolustus-halu	248	47 %	3	Kohtuullinen hillitty
kerroin 1	50	9 %	2	Suuri hillitty
	171	32 %	1	Pieni
	61	11 %	-1	Haluton
	1	0 %	-2	Erittäin suuri
	2	0 %	-3	Hillitsemätön
IV Taistelu-halu	66	12 %	3	Suuri
kerroin 10	290	54 %	2	Kohtuullinen
	1	0 %	1	Erittäin suuri
	153	29 %	-1	Pieni
	21	4 %	-2	Riittämätön
	2	0 %	-3	Haluton
V Hermorakenne	0	0 %	3	Tasapainoinen ja varma
kerroin 35	30	6 %	2	Tasapainoinen
	474	89 %	1	Hieman rauhaton
	29	5 %	-1	Vähän hermostunut
	0	0 %	-2	Hermostunut
	0	0 %	-3	Erittäin hermostunut
VI Temperamentti	209	39 %	3	Vilkas
kerroin 15	217	41 %	2	Kohtuullisen vilkas
	84	16 %	1	Erittäin vilkas
	13	2 %	-1	a) Häiritsevän vilkas
	6	1 %	-1	b) Hieman välinpitämätön
	4	1 %	-1	c) Impulsiivinen
	0	0 %	-2	Välinpitämätön

	0	0 %	-3	Apaattinen
VII Kovuus	89	17 %	3	Kohtuullisen kova
kerroin 8	0	0 %	2	Kova
	390	73 %	1	Hieman pehmeä
	0	0 %	-1	Erittäin kova
	54	10 %	-2	Pehmeä
	0	0 %	-3	Erittäin pehmeä
VIII Luokse- päästävyys	356	67 %	3	Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin
				a) Luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen
kerroin 15	108	20 %	2	b) Luoksepäästävä, hieman pidättyväinen
	57	11 %		
	6	1 %	1	Mielistelevä
	5	1 %	-1	Selvästi pidättyväinen
	1	0 %	-2	Hyökkäävä
	0	0 %	-3	Salakavala
Laukaus- pelottomuus	384	72 %	+++	Laukausvarma
	131	25 %	++	Laukauskokematon
	0	0 %	+	Paukkuarthyisiä
	18	3 %	-	Laukausaltis
	0	0 %	--	Laukausarka
Testattu	kpl	keski arvo	Joista keskeytyksiä	
Urokset	277	137	3	
Nartut	260	136	1	
Kaikki yht.	537	137	533	

Yhteenveto luonnetestituloksista osa-alueittain 2013-2018

Ominaisuus	kpl	%	Arvo	Arvostelu
I Toimintakyky			3	Suuri
kerroin 15	36	8,9	2	Hyvä
	222	54,8	1	a) Kohtuullinen
	59	14,6	1	b) Kohtuullisen pieni
	81	20	-1	Pieni
	7	1,7	-2	Riittämätön
			-3	Toimintakyvytön

II Terävyys kerroin 1			Kohtuullinen ilman
	124	30,6	3 jäljelle jäävää hyökkäyshalua
	9	2,2	2 Suuri ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua
	176	43,5	a) Pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua
	94	23,2	1 b) Koira joka ei osoita lainkaan terävyyttä
			-1 Pieni jäljelle jäävin hyökkäyshaluin
			-2 Kohtuullinen jäljelle jäävin hyökkäyshaluin
	2	0,5	-3 Suuri jäljelle jäävin hyökkäyshaluin
III Puolustushalu kerroin 1	185	45,8	3 Kohtuullinen hillitty
	23	5,7	2 Suuri, hillitty
	151	37,2	1 Pieni
	46	11,3	-1 Haluton
			-2 Erittäin suuri
			-3 Hillitsemätön
IV Taisteluhalu kerroin 10	18	4,4	3 Suuri
	177	43,7	2 a) Kohtuullinen
	80	19,8	b) Kohtuullisen pieni
			2
			1 Erittäin suuri
	98	24,2	-1 Pieni
	29	7,2	-2 Riittämätön
	3	0,7	-3 Haluton
V Hermorakenne kerroin 35			3 Tasapainoinen ja varma
	34	8,4	2 Tasapainoinen
	252	62,3	1 a) Hieman rauhaton

	98	24,2	1	b) Hermostunein pyrkimyksin
	20	4,9	-1	Vähän hermostunut
	1	0,2	-2	Hermostunut
			-3	Erittäin hermostunut
VI Temperamentti kerroin 15	142	35,2	3	Vilkas
	202	49,9	2	Kohtuullisen vilkas
	51	12,6	1	Erittäin vilkas
	3	0,7	-1	a) Häiritsevän vilkas
	4	0,9	-1	b) Hieman välin- pitämätön
	3	0,7	-1	c) Impulsiivinen
			-2	Välin- pitämätön
			-3	Apaattinen
VII Kovuus kerroin 8	42	10,4	3	Kohtuullisen kova
			2	Kova
	324	80	1	Hieman pehmeä
			-1	Erittäin kova
	39	9,6	-2	Pehmeä
			-3	Erittäin pehmeä
VIII Luoksepäästävyys kerroin 15	256	63,3	3	Hyväntahtoinen luoksepäästävä, avoin
	97	24	2	a) Luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen
	47	11,6	2	b) Luoksepäästävä, hieman pidättyväinen
			1	Mielistelevä

			a) Selvästi
4	0,9	-1	pidättyväinen, ei yritä purra
			b) Selvästi
1	0,2	-1	pidättyväinen, yrittää purra
		-2	Hyökkäävä
		-3	Salakavala

Laukaus- pelottomuus	276	68,1	+++	Laukausvarma
	110	27,2	++	Laukauskokematon
	2	0,5	+	Paukkuarthyisä
	15	3,7	-	Laukausaltis
	2	0,5	--	Laukausarka

Testattuja	kpl	keskiarvo	joista keskeytyksiä
Urokset	214	137	3
Nartut	197	135	2
Kaikki yht	411		

Tilastollisessakin mielessä luonnetestattujen hovawarttien suuri määrä (328 kpl vuosina 1985-1995, 807 kpl vuosina 1996-2006, 537 kpl vuosina 2007-2012 ja 411 kpl vuosina 2013-18) tarjoaa hyvän pohjan vertailevalle analysoinnille. Muutokset ovat pääosin pienehköjä, etenkin hermorakenteessa (suurella valtaosalla hermot plussalla kaikkina tilastointijaksoina), toimintakyvyssä (lähes 80 prosentilla rohkeus plussalla) ja terävyydessä (melkein kaikki koirat plussalla).

Muutoksiakin on havaittavissa. Kun pidättyväisten ja hieman pidättyväisten prosenttiosuus vuosien 1985-95 aineistossa oli noin 43, oli osuus laskenut vuosien 96-2006 aineistossa 27 prosenttiin. Vuosina 2007-2012 prosenttiosuus oli 32 ja vuosina 2013-18 prosentti oli 36,7. Suunta on kääntynyt takaisin kohti pidättyväisempiä koiria.

Temperamenttiltaan vilkkaita ja erittäin vilkkaita koiria oli vuosina 85-95 n. 43 % ja vuosina 96-2006 noin 60 %, 2007-2012 osuus oli 55 % ja 2013-2018 osuus oli 47,8. Suuren ja erittäin suuren taisteluhaluun osuus nousi 85-95 vuosien 13 prosentista vajaan 21 prosenttiin 96-2006. Luku laski 2007-12 taas 12 prosenttiin. ja oli vuosina 2013-18 enää 4%.

Kohtuullisen ja suuren puolustushalun osuus oli laskenut 85-95 luvusta 63 prosentista 57 prosenttiin 96-06 ja 2007-12 oli 56 prosenttia ja 2013-2018 oli 51,5 prosenttia. Suuntaus on perinteisellä vahti- ja omistajansa suojelurodulla hieman huolestuttava. Kovien ja kohtuullisen kovien koirien osuus oli laskenut 85-95 luvusta 24 prosentista 18 prosenttiin 96-06 ja 2007-12 oli 17 prosenttia sekä 2013-18 enää 10,4 prosenttia. Toisaalta pehmeiden osuus oli laskenut myös 19 prosentista 17 prosenttiin ja edelleen 10 prosenttiin ja 9,6 prosenttiin, eli hieman pehmeiden keskivertokoirien osuus on selvästi kasvanut.

Kaiken kaikkiaan voidaan luonnetestitulaston perusteella todeta, että Suomen hovawartkannassa on yleistymässä ”tasainen keskivertokoira”. Hermorakenteessa, toimintakyvyssä ja terävyydessä ei ole havaittavissa selviä muutoksia, eli näiltä osin voidaan tulkita koirakannan luonnekuvan pysyneen ennallaan.

Puolustushalu, selvästi havaittava kovuus ja voimakas vilkkaus ovat vähentymässä – kehitystä luoksepäästävyudessa ja taisteluhaluissa on syytä tarkasti seurata.

Valitettavasti luonnetestattujen hovawarttien määrä on laskussa, mikä saattaa heikentää eri vuosien tilastojen vertailukelpoisuutta.

Tilasto hovawarteista palveluskoirakokeissa 1999-2005

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Eri koirayksilöt	80	108	110	100	106	102	87
Koekäynnit	198	229	251	201	193	201	174
PK-Kokeet (ei veto)	190	162	202	155	139	138	139
Koulutustunnukset	59	57	64	55	50	52	43
BH-kokeet	8	66	49	46	54	63	35
BH hyväksytty	7	49	42	34	36	49	28
BH Hylätty	1	17	7	12	18	14	7
Onnistumisprosentti PK	31 %	35 %	32 %	35 %	36 %	38 %	31 %
Onnistumisprosentti BH	14 %	35 %	17 %	35 %	50 %	29 %	25 %

Tilasto hovawarteista palveluskoirakokeissa 2006-2012

	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
Eri koirayksilöt	82	80	75	74	97	98	101
Koekäynnit (bh, pk, valjakko)	209	177	153	143	178	166	176
Pk-kokeet (pk, valjakko)	172	147	120	120	130	112	122
Pk-kokeet	156	130	113	118	130	112	119
Koulutustunnukset	52	42	51	51	60	42	47
BH-kokeet	37	30	33	23	48	54	54
BH hyväksytty	25	25	31	19	38	42	36
BH hylätty	12	5	2	4	10	12	18
Onnistumisprosentti PK	33,3 %	32,3 %	45,1 %	43,2 %	46,2 %	37,5 %	39,5 %
Onnistumisprosentti BH	67,6 %	83,3 %	93,9 %	82,6 %	79,2 %	77,8 %	66,7 %

Tilasto hovawarteista palveluskoirakokeissa 2013-2018

	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Eri koirayksilöt pk	37	30	46	53	60	61
Koekäynnit (bh, pk, valjakko)	120	98	136	154	155	175
Pk-kokeet	71	73	96	111	122	133
Koulutustunnukset	35	32	45	45	50	50
BH-kokeet	46	22	34	28	27	28
BH hyväksytty	39	13	27	22	22	28
BH hylätty	7	9	7	6	5	0
Onnistumisprosentti pk	49,2 %	43,8 %	46,8 %	40,5 %	40,9 %	37,5 %
Onnistumisprosentti bh	84,7 %	59 %	79,4 %	78,5 %	81,4 %	100 %

Hovawarttien määrä palveluskoirakokeissa pysyi pitkään suurin piirtein ennallaan, kokeisiin osallistui vuosittain noin sata koira. Viime vuosina sekä koekäyntien että eri koirayksilöiden määrä palveluskoirakokeissa on kuitenkin laskenut.

Harrastusaktiivisuus on laskenut, kokeissa käy vähemmän eri koira – ja eri harrastajia, mikä on huono asia. Erityisen voimakas romahdus on ollut perinteisissä pk-lajeissa jäljellä ja haussa. Toisaalta käyttäytymiskokeiden osallistujamäärä on kääntynyt jo nousuun, mikä tarkoittanee pk-koekäyntienkin määrän kääntymistä nousuun lähitulevaisuudessa. Onnistumisprosentti pk-kokeissa on viime vuosina noussut. Tämä selittyy ainakin osittain erikoisjälkikokeen suosion kasvulla; erikoisjälkikokeessa ei ole tottelevaisuusosiota. Esimerkiksi vuonna 2014 yhteensä 50 koulutustunnuksesta 39 saatiin muista pk-kokeista ja 11 erikoisjäljeltä. Vuoden 2018 koulutustunnuksista 16 saatiin muista pk-kokeista ja 19 erikoisjäljeltä.

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Arvostettu monipuolinen käyttökoira.

Luonteeltaan tasainen ja hyväntahtoinen. Hovawartilla on suojele- ja taistelutahtoa, itsevarmuutta ja kuormitettavuutta, kohtuullisesti temperamenttia ja erittäin hyvän hajuaisti. Tasapainoinen ruumiinrakenne ja voimakas kiintymys perheeseen tekevät rodusta erinomaisen seura-, vahti-, suojele-, pelastus- ja jälkikoiran.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET: Luonne: aggressiivisuus, arkuus, paukkuarkuus tai apaattisuus.

4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Suomen hovawartkannan luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa on pääosin hyvä. Luonteen määrittely perustuu luonnetestien tuloksiin ja rotujärjestölle kasvattajilta ja koiranomistajilta kertyneeseen tietoon/viesteihin. Luonnetestattujen

määrä on varsin suuri suhteessa rekisteröintimääriin, yli 30 prosenttia kannasta luonnetestataan.

Luonnetestitulokset vastaavat varsin hyvin sitä käytöstä, jota rodulta yleisesti ja rotumääritelmänkin mukaan edellytetään. Näyttelyissä hovawartit saavat Suomessa lähes pelkästään moitteettomia käyttäytymisarvioita.

Jonkin verran tulee uusilta koiranomistajilta viestejä hovawarttien voimakkaasta dominanssista. Kaikki yksilöt eivät myöskään ole parhaalla mahdollisella tavalla koirasosiaalisia, eli hovawartit pyrkivät pomottamaan myös vieraita koiria joskus melko kovinkin ottein. Tällainen käytös kohdistuu lähes aina samaa sukupuolta oleviin koiriin. Omassa perhelaumassa hovawartit tulevat muiden koirien kanssa useimmiten hyvin toimeen, mutta joskus hovawart ratkoo koirien välistä arvojärjestystä myös aggressiivisesti.

Kasvattajat korostavat pennunostoa harkitseville, ettei rotu vahvatahtoisena ole helpommasta päästä, vaan vaatii erityisen määrätietoisien tapakasvatuksen sekä omistajilta osaamista.

4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet

Hovawartin alkuperäisenä käyttötarkoituksena on vahtiminen, vartiointi ja omistajansa/perheen suojeleminen. Sittenkin kaikki palveluskoirille tyypillinen työkäyttö on runsastunut, tosin harrastus-, ei virkakoirapohjalta.

Kaikki nämä käyttöominaisuudet pyritään säilyttämään. Yleinen turvattomuus ei ole lisääntynyt, mutta vahtimaan ja omistajiaan puolustamaan pystyvien koirien tarve ei ole poistunut. Saattaa olla, että lähitulevaisuudessa näiden ominaisuuksien tarve taas kasvaa. Ja vaikka hovawartteja ei juurikaan ole virkakoirina (yksi rajavartiokoira viimeisten 20 vuoden aikana Suomessa), koulutetut palveluskoirat muodostavat merkittävän käyttökelpoisen koirareservin eri tarkoituksiin.

Luonnetestit ja palveluskoirakokeet tuovat parhaiten esille hovawartin rodunomaisen luonteen ja ominaisuudet. Testien ja kokeiden tulosten perusteella voidaan rodun luonteen ja käyttäytymisen pysyneen viimeisten 10-20 vuoden aikana suurin piirtein samalla tasolla.

Miten rodun koirien alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet saadaan ongelmitta täytettyä nykyisissä olosuhteissa? Valistamalla ja valikoimalla pennunostajia sekä hyödyntämällä luonnetesti- ja koetuloksia mahdollisimman kattavasti jalostusvalinnoissa.

4.2.4 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Pääsääntöisesti hovawartit käyttäytyvät kotioloissa hyvin, eikä suuria ongelmia omistajilla hovawarttiensa kanssa ole. Joskus rodulle tyypillinen vahvatahtoisuus ja dominanssi aiheuttavat ongelmia. Yksinoloon liittyviä ongelmia on myös silloin tällöin, mutta vahvahermoisina koirina hovawartit kuitenkin kärsivät eroahdistuksesta harvoin ja sopeutuvat yksinoloon nopeasti.

Lisääntymiskäyttäytymisessä on ollut havaittavissa viime vuosina aiempaa enemmän ongelmia. Juoksujen välit ovat normaalit, emät huolehtivat pennuista erinomaisesti, astumiset ja synnytykset ovat luonnollisia. Kuitenkin astutuksista epäonnistuu noin 20 % ja joinakin vuosina jopa kolmannes astutetuista nartuista on jäänyt eri syistä tyhjiksi.

Rodussa ei juurikaan ole sellaisia rakenteellisia tai terveydellisiä seikkoja, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen. Kilpirauhasen vajaatoiminta ja maksan verenkierron ohitus saattavat muuttaa sairastuneen koiran käyttäytymistä.

4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta

Hovawarttien käyttäytymisessä ja luonteessa ei ole sellaisia ongelmakohtia, jotka vaatisivat erityisiä korjaustoimenpiteitä. Keskeistä on jatkossa – kuten tähänkin asti – valistaa rodun hankintaa harkitsevia hovawartin voimakkaasta luonteesta ja fyysisestä vahvuudesta, jotka asettavat rajoituksia rodun soveltuvuudelle ihan jokaisen omistajan koiraksi. Tärkeää on myös kasvattajien kouluttaminen, jotta he osaavat valita pentueesta sopivan koiran kullekin ostajalle. Arkaa tai aggressiivista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

Hovawartilla on pitkään ollut maine terveenä ja pitkäikäisenä rotuna. Siltä osin tämä pitää edelleen paikkansa, että monet yksilöt elävät perusterveinä, rotua eivät useinkaan vaivaa pikkuviaat ja –krempat. Rotujärjestön pyytäessä tietoja vanhoiksi eläneistä koirista, omistajat ilmoittivat tietoja kymmenistä yli 13-vuotiaista hovawarteista. Vanhimmat ylsivät 15 vuoden ikään. Rodun yksilöt elävät keskimäärin vanhemmiksi kuin useimmat muut suurikokoiset rodut.

Viime vuosina on muutamien perinnöllisten vikojen ja sairaustapausten määrä kuitenkin kasvanut sekä Suomessa että muissa maissa. Syitä on useita. Tietoa on enemmän ja tiedonkulku on parantunut. Rodun suosio on kasvanut ja koirayksilöiden määrä lisääntynyt. Valitettavasti kuitenkin rodussa ovat myös yleistyneet uudet sairaudet, etenkin koiran hormonitoimintaan ja immuunijärjestelmään liittyvät sairaudet. Suomessa ovat viime vuosina yleistyneet kasvuhäiriöt.

Hovawartkasvattajilla on puolellaan se etu, että kansainvälinen yhteistyö rodun sisällä on poikkeuksellisen laajaa ja toimivaa. Kansainvälinen Hovawartliitto IHF kokoontuu joka vuosi pohtimaan terveystietoja ja vaihtamaan tietoja. IHF:n rodun eri yksilöistä keräämät sairaustiedostot ovat poikkeuksellisen laajat, niissä on sairaus- tai vikatieto jo yli 5000 rodun yksilöstä. Nämä tiedot ovat eri maiden jalostusvastaavilla käytettävissä koko ajan ajantasaisina.

Myös Suomen Hovawart ry:n sairaustiedostot ovat mittavat, niissä on sairaus- tai vikatieto noin tuhannesta suomalaisesta hovawartista. Suurin osa kasvattajista

toimittaa jalostustoimikunnalle tiedot sairaista kasvateistaan. Paljon tietoja saadaan myös suoraan koiranomistajilta. Kasvattajille suunnatussa jalostusneuvonnassa pystytään usein osoittamaan mahdollinen kohonnut sairausriski suunnitellussa yhdistelmässä.

4.3.1. PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

Hovawart liitettiin PEVISA-ohjelmaan jo 90-luvulla lonkkanivelen kasvuhäiriön osalta. Alusta asti rekisteröinnin raja-arvona on ollut lonkkavian aste B, jota huonompien vanhempien jälkeläisiä ei ole rekisteröity FIN- tai FI-rekisteriin.

Lonkkavikaa hovawarteilla on vastustettu tehokkaasti jo 40 vuoden ajan. Hovawart on mukana Kennelliiton perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelmassa PEVISA:ssa lonkkien osalta. Jalostukseen käytettävillä hovawarteilla tulee olla virallinen lonkkakuvauslausunto astutushetkellä. Vuoden 2020 alusta rekisteröintiehto muuttuu rotujärjestön yleisen kokouksen päätöksen mukaisesti jalostuspohjan laajana säilyttämisen ja hyvän lonkkatilanteen vuoksi seuraavaksi: Rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste C siten, että astetta C saa käyttää vain asteen A kanssa tai vaihtoehtoisesti yhdistelmän lonkkanivelten BLUP-jalostusindeksien keskiarvon tulee olla vähintään 101.

Koiran lonkkanivelen kasvuhäiriö

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä ja lonkkaniveletkin stabiloituvat. Yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikutteisia geenejä (engl. major gene). Periytymisaste vaihtelee eri tutkimuksissa välillä 0.1–0.6. Ympäristöllä on vaikutusta kasvuhäiriön ilmiäsuun. Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Myös liian raju liikunta kasvuajana voi pahentaa muutoksia.

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3-12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä. Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhypely”, ylösnousuvaikeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja nakshteleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä. Oireilu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälän aaltoiluna ja lantion kiertymisinä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteen ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja on myös olemassa.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuvissa sairaksi todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

Suomessa arvostelussa käytetään FCI:n vahvistamaa kansainvälistä lonkkaniveldysplasian arvosteluasteikkoa:

- A Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset.
ei muutoksia Lonkkamaljakon kraniolateraali reuna piiryy terävänä ja on lievästi pyöristynyt. Nivelrako on tiivis ja tasainen. Norbergin asteikko vetoasennossa noin 105° (suosituksena).
- B Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat vähän epäyhdenmukaiset ja

lähes normaali / rajatapaus	Norbergin asteikko vetoasennossa lähellä 105°, tai reisiluun pään keskus on mediaalisesti lonkkamaljakon dorsaalireunaan nähden ja reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset.
C lievä	Reisiluun pää ja lonkkamalja eivät ole yhdenmukaiset, Norbergin asteikko on noin 100° ja/tai lonkkamaljakon kraniolateraalin reuna on vähän mataloitunut. Epätasaisuutta tai korkeintaan lieviä nivelrikkomuutoksia lonkkamaljan kraniaali-, kaudaali- tai dorsaalireunassa tai reisiluun päässä tai kaulassa.
D kohtalainen (keskivaikea)	Selvää epätasaisuutta reisiluun päässä ja lonkkamaljakossa, subluksaatio. Norbergin asteikko on suurempi kuin 90° (vain suosituksena). Lonkkamaljakon kraniolateraalin reuna tasaantunut ja/tai nivelrikon merkkejä.
E vaikea	Selvästi dysplastinen lonkkanivel. Esim. luksaatio tai selvä subluksaatio, Nordbergin asteikko alle 90°, selvä lonkkamaljakon kraniaalireunan tasaantuminen, reisiluun pään epämuotoisuus (sienimäinen, tasaantunut) tai muut nivelrikkomuutokset.

Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 6 vuoden ikään saakka. Tämän jälkeen arvostelussa on otettava huomioon koiran ikä ja erityisesti sekundäärinivelrikko.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö periytyy polygeenisesti. Määrällisesti periytyvässä (kvantitatiivisessa) ominaisuudessa koiran ilmiä muokkaavat sekä useat geenit että ympäristö. Periytymisaste kertoo, kuinka suuri osuus eläinten välisistä eroista johtuu perinnöllisistä tekijöistä. Jos kaikilla koirilla on ominaisuudesta samat geeniversiot, ei eläinjoukossa ole perinnöllisiä eroja. Silloin periytymisaste on nolla, vaikka ominaisuus olisi vahvastikin perinnöllinen.

Periytymisaste kuvaa myös aineiston käyttökelpoisuutta ominaisuuden jalostuksessa, eli sen perusteella nähdään kuinka hyvin aineisto tuo koirien välisiä perinnöllisiä eroja esiin. Siten se kuvaa myös jalostettavuutta.

Periytymisaste voi vaihdella välillä 0-1 (0-100 %). Se on sitä suurempi mitä paremmin ominaisuuteen vaikuttavat ympäristötekijät pystytään vakioimaan. Jalostuksessa voidaan edistyä, jos periytymisaste on yli nollan. Periytymisastetta pidetään kohtalaisena, jos se on yli 0,20, ja korkeana, jos se on yli 0,35-0,40.

Periytymisaste ei ole vakioluku. Samankin ominaisuuden periytymisaste vaihtelee eri populaatioissa, riippuen perinnöllisten erojen määrästä ja erilaisista ympäristötekijöistä. Jos ominaisuuden jalostamisessa edistytään, periytymisaste

pienenee, koska eläinten väliset perinnölliset erot vähenevät ja ympäristövaikutusten suhteellinen osuus kasvaa.

Hovawarttien lonkkakuvaustilasto

Vuosi	Syntyneitä	A	B	C	D	E	Yhteensä
1988	118	59	15	5	2	0	81
1989	105	52	14	5	6	0	77
1990	136	59	17	3	2	0	81
1991	154	70	29	2	5	0	106
1992	224	81	40	12	8	0	141
1993	173	49	31	8	3	0	91
1994	305	72	49	22	13	0	156
1995	282	83	46	15	6	0	150
1996	204	38	31	18	5	0	92
1997	255	61	41	15	4	1	122
1998	280	74	45	12	4	0	135
1999	262	81	40	15	3	0	139
2000	190	59	33	14	3	0	109
2001	263	98	43	13	4	0	158
2002	194	68	33	7	3	0	111
2003	247	78	40	19	10	0	147
2004	230	91	39	18	1	0	149
2005	291	105	54	13	1	1	174
2006	288	96	43	20	10	2	171
2007	268	87	52	16	5	1	161
2008	184	75	18	12	2	0	107
2009	223	74	38	17	4	0	133
2010	246	83	29	24	5	0	141
2011	136	57	18	10	3	0	88
2012	194	71	39	10	5	2	127
2013	141	50	19	7	1	0	77
2014	201	71	41	18	4	0	134
2015	185	54	29	12	1	0	96
2016	149	51	18	7	1	0	77
2017	164	33	11	6	0	0	50
2018	149	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	6441	2080	995	375	124	7	3581

Vuosi	Tutkittu	A	B	C	D	E
1988	69%	73%	19%	6%	2%	0%
1989	73%	68%	18%	6%	8%	0%
1990	60%	73%	21%	4%	2%	0%
1991	69%	66%	27%	2%	5%	0%
1992	63%	57%	28%	9%	6%	0%
1993	53%	54%	34%	9%	3%	0%
1994	51%	46%	31%	14%	8%	0%
1995	53%	55%	31%	10%	4%	0%
1996	45%	41%	34%	20%	5%	0%
1997	48%	50%	34%	12%	3%	1%
1998	48%	55%	33%	9%	3%	0%
1999	53%	58%	29%	11%	2%	0%
2000	57%	54%	30%	13%	3%	0%
2001	60%	62%	27%	8%	3%	0%
2002	57%	61%	30%	6%	3%	0%
2003	60%	53%	27%	13%	7%	0%
2004	65%	61%	26%	12%	1%	0%
2005	60%	60%	31%	7%	1%	1%
2006	59%	56%	25%	12%	6%	1%
2007	60%	54%	32%	10%	3%	1%
2008	58%	70%	17%	11%	2%	0%
2009	60%	56%	29%	13%	3%	0%
2010	57%	59%	21%	17%	4%	0%
2011	65%	65%	20%	11%	3%	0%
2012	65%	56%	31%	8%	4%	2%
2013	55%	65%	25%	9%	1%	0%
2014	67%	53%	31%	13%	3%	0%
2015	52%	56%	30%	12%	1%	0%
2016	52%	66%	23%	9%	1%	0%
2017	30%	66%	22%	12%	0%	0%
2018	0%					
Yhteensä	56%	58%	28%	10%	3%	0%

Hovawartinomistajat ovat perinteisesti lonkkakuvauttaneet koiriaan varsin kattavasti. 1980-luvun lopulla kuvautettiin jopa 70 prosenttia kaikista rekisteröidyistä koirista. Viime vuosina on päästy keskimäärin 55-65 prosentin kuvaustasoon, mitä voidaan pitää riittävänä.

Hovawart on Suomessa ollut aina varsin tervelonkkainen rotu. Jo ensimmäiset Bienehof-koirat 60- ja 70-luvuilla olivat tervelonkkaisia. Kaikki rodut käsittävissä tilastoissa hovawart on koko ajan ollut yksi tervelonkkaisimmista. Tilanne on näyttänyt vielä paremmalta jos vertailua on tehty samankokoisiin, yhtä voimakastyypisiin rotuihin.

Tervelonkkaisten (A+B) hovawarttien osuus oli pienimmillään 90-luvun puolivälissä, joinakin vuosina jopa alle 80 prosenttia. Viimeisten 15 vuoden aikana on tilanne vakiintunut, tervelonkkaisia on 85-90 prosenttia kuvatuista. Saksassa RZV:ssa 2010-luvulla vaihtui kuvien arvioija ja tilapäisesti lonkkatilasto huononi huomattavasti. Sen jälkeen Saksassa helpotettiin jalostusvaatimuksia, kelpuutettiin B-lonkkaisetkin jalostukseen ja viime aikoina tervelonkkaisten osuus on ollut jälleen noin 90 %. Jalostustoimikunnan tietoon ei ole Suomessa vuosiin tullut tapauksia, joissa lonkkavika olisi haitannut koiran normaalia elämää. Lonkkavika ei näin ollen ole enää tärkein jalostuksen keinoin vastustettava sairaus hovawartkannassa. Vuoden 2020 alusta lukien C-lonkkaista voi käyttää A-lonkkaisen parina tai silloin kun yhdistelmän lonkkanivelten BLUP-jalostusindeksien keskiarvon on 101.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet

Yleisin hovawartin perinnöllisistä sairauksista on **kilpirauhasen vajaatoiminta**. Ensimmäiset tapaukset todettiin eri maissa jo 70-luvulla, 90-luvulle tultaessa sairaustapausten määrä moninkertaistui. Viime vuosina tietoon on tullut selvästi vähemmän uusia kilpirauhasen vajaatoimintatapauksia kuin aiemmin. Suomen Hovawart ry:n sairaustiedostossa on yli sata ja Kansainvälisen Hovawartliiton IHF:n tiedostossa yhteensä noin 600 kilpirauhasen vajaatoimintatapausta hovawarteilla. Sairaus on hovawartilla mitä suurimmalla todennäköisyydellä polygeenisesti periytyvä.

Kilpirauhanen säätelee koiran aineenvaihduntaa. Jos kilpirauhanen ei toimi kunnolla, tyroksiinihormonin tuottaminen on puutteellista ja aineenvaihdunta hidastuu. Hovawartilla kilpirauhasen vajaatoiminta puhkeaa suhteellisen nuorena, useimmiten 2-4 vuoden iässä. Sairastuneissa on yhtä paljon uroksia ja narttuja. Sairastuneilla koirilla on yleensä jokin tai useampia seuraavista oireista: yleinen velttous, uneliaisuus ja haluttomuus, kuiva ja eloton turkki, jatkuva karvanlähtö, huono kylmänsietokyky, pigmentoitunut iho, lisääntyneet iho- ja korvatulehdukset, vähentynyt seksuaalinen vietti, hedelmättömyys, epäsäännölliset juoksujen välit, puuttuvat juoksut ja abortoituminen. Sairautta voidaan hoitaa, mutta ei parantaa, eli

lääkehoito on koiralla elinikäinen. Lääkkeenä on suun kautta annettava kilpirauhashormoni.

Toinen etenkin 2000-luvun alkuvuosina yleistynyt autoimmuunisairaus hovawarteilla on **SA-sairaus** (Sebaceous Adenitis). Suomen Hovawart ry:n sairaustiedostossa on alle 40 tapausta, IHF:n tiedostoissa yhteensä yli sata tapausta. Viimeisten kuuden vuoden aikana uusia tapauksia on tullut Suomessa tietoon enää 1-2. Aiemmin eläinlääkäritkään eivät aina osanneet diagnosoida SA-sairautta, joka on varmasti ollut yleisempi jo menneinä vuosikymmeninä, mutta luokiteltu erilaisten allergioiden joukkoon. SA:n diagnosoiminen muissa maissa kuin Suomessa ei selvästi vieläkään ole kovin varmaa pienestä tapausmäärästä päätellen. Sairautta on syytä pitää perinnöllisenä, periytymistavasta ei vielä ole varmuutta. Useimmiten sairaus ilmenee suhteellisen nuorella iällä, 2-4-vuotiailla koirilla.

SA-sairaana koiran ihon talirauhaset ensin tulehtuvat ja sitten tuhoutuvat.

Diagnosointia vaikeuttaa se, että lievimmässä muodossa koiralla ei ole oireita juuri lainkaan. Sairaana koiran näkyvät oireet voivat joskus kadota. Vaikeimmissa tapauksissa iho voi olla täysin tai lähes täysin karvaton ja hilseilevä. Tällöin pahojen sekundääristen ihotulehdusten mahdollisuus on suuri, niiden hoito on erittäin hankalaa. SA-sairauden vaikeimmin vaivaamia hovawartteja on jouduttu Suomessakin lopettamaan.

SA-sairauden tavoin 2000-luvulla on hovawarteilla esiintynyt yhä yleisempänä vakavana sairautena portokavaalinen shuntti eli **maksan verenkierron ohitus**. Suomen Hovawart ry:n sairaustiedostossa shunttitapauksia on yli 10, IHF:n tiedostossa yli 100. Lisäksi Suomesta tiedetään takavuosilta muutamia nuorehkojen koirien vakavia maksavikoja, jotka mahdollisesti ovat olleet shuntteja. Suomalaisissa shunttitapauksissa on useimmiten lähisuvussa ollut tuontikoiria.

Vakavissa maksashunttitapauksissa verenkierto ohittaa maksan kokonaan, lievemmissä osittain, eikä veri näin ollen puhdistu kuona-aineista ja myrkyistä. Sairaus aiheuttaa koiralle hitaasti etenevän myrkytystilan. Oireista lievimpiä ovat väsymys ja ruokahaluttomuus. Selvimmät oireet ovat pakkoliikkeet kuten kehän kiertäminen, päämäärätön vaeltaminen, pään painaminen sekä tasapainohäiriöt, tuijottaminen ja uneliaisuus. Muina oireina voi esiintyä runsasta juomista, oksentelua ja ripulia. Vakavimmissa tapauksissa oireet näkyvät jo ennen luovutusikää. Pentu ei kehity muiden tahdissa ja turkki on selvästi huonompi kuin muilla pennuilla. Lievimmätkin tapaukset havaitaan yleensä 1,5 vuoden ikään mennessä. Shuntteja on eriasteisia ja korjausleikkaukset ovat joskus mahdollisia. Vakavimmat asteet johtavat yleensä kuolemaan. Sairaus voidaan todeta jo pikkupennulta sappihappotestillä. Korkeat sappihappoarvot viittaavat vahvasti shunttiin, mutta takana voi olla muukin syy.

Kansainvälinen Hovawartliitto IHF on panostanut maksashuntin tutkimuksiin ja jopa geenitestin kehittämiseen. Periytymistavaksi oletettiin aluksi monogeeninen, mutta polygeenistä periytymistä pidetään nykyisin varmana. Saksassa sairaut koirat sekä niiden vanhemmat ja sisarukset asetettiin kymmenisen vuotta sitten monogeeniseen periytymisolettamaan luottaen jalostuskieltoon, mutta määräys on nyttemmin sairaita lukuun ottamatta purettu.

Degeneratiivinen myelopatia eli **etenevä selkäydinrappeuma (DM)** on hermostoperäinen autoimmunisairaus. Suomessa ensimmäinen hovawart diagnosoitiin 2000-luvun alussa. Suomen Hovawart ry:n sairaustiedoissa on noin 40 DM-tapausta, joista varmuudella diagnosoituja yli puolet, ja IHF:n sairaustiedoissa yhteensä yli sata tapausta. Kuten SA-sairaudessa, DM:ssäkin eläinlääkärit eivät aina osaa epäillä oikeaa taudinaiheuttajaa, diagnosointi on horjuvaa. IHF:n tiedoissa on kymmenittäin koiria, joiden kuolinsyyksi on merkitty takaosan heikkous (hinterhandsschwäche). Silloin kun tämä merkintä on 7-10-vuotiaalla koiralla, kyseessä on mitä suurimmalla todennäköisyydellä ollut DM. Kun kyseessä usein on ikääntyvä/vanha koira, omistajat eivät ole halukkaita teettämään koirilleen hankalia ja kalliita tutkimuksia.

DM ilmenee vanhenevilla koirilla. Yleensä sairaus alkaa oireilla seitsemännestä ikävuodesta eteenpäin. Selkäytimen hermokudoksen toiminta alkaa heiketä ja lakkaa lopulta kokonaan. Ensimmäisenä oireena on takajalkojen koordinaation ja asentotunnon heikkeneminen. Koira alkaa laahata toista takajalkaansa kevyesti ja horjahdella äkkinäisissä liikkeissä. Laahauksesta johtuen kynnet alkavat kulua. Jatkossa koordinaatio heikkenee entisestään ja koira alkaa sotkeutua omiin jalkoihinsa. Sen liikkuminen vaikeutuu. Myös ylösnouseminen ja makuulle asettuminen tuottavat vaikeuksia. Koiralla saattaa olla myös vaikeuksia ulostaessa. Urokset lakkaavat sairauden edetessä myös virtsatessaan nostamasta jalkaansa.

Diagnosointi jää pitkälti sen varaan, että suljetaan pois muiden sairauksien mahdollisuudet. Koiran selkärangasta otetuissa röntgenkuvissa tai varjoainekuvissa ei voida havaita mitään näkyvää vikaa, jolloin diagnosointi tapahtuu oirekuvauksen perusteella. Diagnosoille voidaan saada lisää varmuutta ottamalla selkäytimestä näyte. DM on etenevä sairaus, johon ei ole parantavaa hoitoa. Sairaus etenee vaihtelevasti ja johtaa koiran takapään halvaantumiseen. Varmaa tietoa periytyvyydestä tai periytymismekanismeista ei ole olemassa. Useammassa keskieuropalaisessa yliopistossa on DM:ää tutkittu. Homogeenistä periytymistapaa pidetään todennäköisenä, mutta nyttemmin on saatu tutkimustuloksista viitteitä, että sairauteen vaikuttaa muu/muitakin geenejä kun geeni, jonka osoittaa saksanpaimenkoirien DM-geenitesti. Tätä testiä käytetään nykyisin jo varsin yleisesti myös hovawarteilla, vaikka testiä ei ole rodulle validoitu. Esimerkiksi RZV ei pidä testiä luotettavana, eikä edellytä sitä jalostuskoiriltaan. kuten ei Kansainvälinen Hovawartliitto IHF eikä Suomen Hovawart ry:kään. HZD puolestaan edellyttää.

Erilaiset **syövä**t ovat viime vuosina yleistyneet hovawarteilla. Suomen Hovawart ry:n sairaustiedostossa on yhteensä yli 70 syöpätapausta, joista noin puolet nuorehkoilla, alle 8-vuotiailla koirilla. Voidaan arvioida koiranomistajien jättävän vanhojen koirien syöpätapauksia ilmoittamatta jalostustoimikunnalle. Hovawarteilla yleisin syöpätyyppi on luusyöpä, joita on kaikista tiedossa olevista tapauksista noin kolmasosa. Seuraaviksi yleisimpiä ovat eri sisäelinten syövä, leukemia ja imusolmukeisyöpä. Kun syöpä useimmiten johtaa koiran kuolemaan tai lopettamiseen melko nopeasti, varmaa diagnoosia ei läheskään aina saada siitä, mikä syöpä lopultakin oli kyseessä. IHF:n sairaustiedoissa erilaiset syövä ovat yleisin hovawarttien kuolinsyy, tapauksia ainakin 700.

Erityisesti IHF:n piirissä on viime vuosina raportoitu sydänsairauksien yleistymisestä hovawartkannassa maailmanlaajuisesti. Suomessa sydänvikojen määrässä ei ole ollut havaittavissa runsastumista viimeisten 10-15 vuoden aikana. Suomen Hovawart ry:n sairaustiedostossa on sydänsairauksia noin 40 kpl, joista noin puolet **aortan ja keuhkovaltimon ahtautumia**, seuraavaksi eniten **kardiomyopatiaa** (sydänlihaksen rappeutumaa) ja **sydämen vajaatoimintaa**, joka saattaa olla esim. kardiomyopatian seuraus. IHF:n sairaustiedostossa on yhteensä ainakin 300 sydänvikatapausta. Aortan ahtauma on ollut viime vuosina varsin yleinen vika saksalaisessa kannassa, ja Saksan suurin rotujärjestö RZV pyrkii jalostusstrategiallaan erityisesti rajoittamaan vian yleistymistä.

Mahalaukun ja/tai pernan kiertymätapauksia on Suomen Hovawart ry:n sairaustiedostossa yli 30 kappaletta. Taipumusta kiertymiin pidetään perinnöllisenä. Kiertymiä esiintyy useimmiten suurikokoisilla ja syvärintakehäisillä roduilla. Suomalaisessa hovawartkannassa mahalaukun kiertymä vaikuttaisi olevan vähenemään päin, sillä suurin osa tiedossa olevista tapauksista on 80- ja 90-luvuilta. IHF:n sairaustiedostossa kiertymätapauksia on noin 300 kpl.

Kookkaana, nopeasti kasvavana koirana hovawart on altis **nivelten ja luuston kasvuhäiriöille**. Tyypillistä on, että kasvuiän ravintoepätasapaino yhdistyneenä perimään altistaa koiran esim. lonkanivelen, olkanivelen, kyynärnivelen ja polven kehityshäiriölle eli dysplasialle. Nivelten kehityshäiriöt havaitaan lähes poikkeuksetta kasvuiässä ja yhteys kasvua kiihdyttävään voimakkaaseen ylikuokintaan on selvä. Hyvän perimän omaava koira ei sairastu, vaikka ruokinta ei olisikaan aivan kohdallaan.

Suomen Hovawart ry:n sairaustiedostossa on noin 100 olka-, polvi- tai kyynärnivelen dysplasiatapausta, IHF:n tiedostossa tapauksia yli 300 kpl. Hovawartilla yleisin dysplasia näistä kolmesta on olkanivelen kasvuhäiriö, joita on tapauksista yli puolet. Päinvastoin kuin monilla muilla kookkailla roduilla, hovawartilla kyynärnivelen kasvuhäiriö on varsin harvinainen. Kasvuhäiriöt olivat Suomessa hovawarteilla

suhteellisen yleisiä 80-luvulla ja harvinaistuivat sen jälkeen. Aivan viime vuosina kasvuhäiriöiden määrä on jälleen voimakkaasti yleistynyt, mahdollisesti perinnöllisen taipumuksen yhdistyessä voimakkaisiin proteiinipitoisiin ruokiin. Nuoret koirat kasvavat nykyisin nopeasti – liian nopeasti?

Suomen Hovawart ry:n tietokannassa on muutama kymmenen kappaletta erilaisia ja eriasteisia **allergioita**. Tyypillisimmin kyse on ruoka-aineallergioista ja atopiasta. Atopia ei aina merkitse allergiaa, vaan oireista huolimatta allergeitit voivat näyttää miinusta. Atopia on taipumus reagoida poikkeavan herkästi monenlaisiin ärsykkeisiin. Atopiataipumus ilmenee useimmiten suolisto- ja iho-oireina. Oireet voivat olla kroonisia tai kausiluonteisia. Allergioiden tutkiminen on työlästä ja kallista. Jos aiheuttaja löytyy, voi oikeasta ruokavaliosta ja lääkityksestä olla apua. Vaikeimmat tapaukset alentavat vakavasti koiran elämänlaatua.

Purentavioista **paha yläpurenta** oli erittäin yleinen länsisaksalaisessa hovawartkannassa erityisesti 70- ja 80-luvuilla. Suomessa taas takavuosina esiintyi **pahaa alapurentaa** huomattavasti enemmän kuin yläpurentaa. Kaikkiaan Suomen Hovawart ry:n sairaus- ja vikatilastossa on sekä pahoja yläpurentoja että pahoja alapurentoja molempia puolentoista kymmentä. Kokonaisuutena purentaviat ovat viime vuosina sekä Suomessa että muualla olleet harvinaistumassa.

Hammaspuutoksia esiintyy hovawarteilla jonkin verran. Mikään suuri ongelma puutokset eivät ole Suomessa, eivätkä muuallakaan. Suomen Hovawart ry:n sairaus- ja vikatiedostossa on merkintä hammaspuutoksesta noin 50 koiralla. Useimmiten puuttuu joko P1-hammas/-hampaita tai M3-hammas/-hampaita. Useamman kuin kahden hampaan puuttuminen on kuitenkin melko harvinaista.

Kivespuutoksia on kirjattu Suomen Hovawart ry:n sairaus- ja vikatiedostoon noin 30 kpl. Puutokset ovat olleet harvinaistumaan päin viime vuosina.

Vaikeita **häntämutkia** keskellä häntää on Suomen Hovawart ry:n sairaus- ja vikatiedostossa yli 10 kpl. Pahat häntämutkat eivät ole ainakaan yleistyneet viime vuosina. Sen sijaan pieniä koukkuja ja vähäisiä nikamamuutoksia esiintyy usein aivan hännän kärjessä, viimeisissä 2-3 nikamassa. Näitä on esiintynyt rodulla aina, vika ei ole yleistynyt, eikä ole jalostuksellisesti ongelma.

Samoin lievää **napatyrää** esiintyy jonkin verran, mutta leikkaushoitoon ei juurikaan ole tarvinnut turvautua.

Kaulanikamien yliiikkuvuudesta on Suomen Hovawart ry:n sairaus- ja vikatiedostossa tieto kymmenen koiran osalta ja IHF:n tiedostoissa yli 50 koiralta. Vika on hankalasti diagnosoitavissa ja varmasti yleisempi kuin tilasto kertoo, sillä taudinkuvaan sopivista, usein epämääräisistä oireista kerrotaan usein.

Vakavat **silmäsairaudet** ovat hovawarteilla ainakin toistaiseksi olleet melko harvinaisia.

Silmätutkimustilasto

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu %	Terkeitä	Terkeitä %
1988	118	3	3%	3	100%
1989	105	2	2%	2	100%
1990	136	1	1%	1	100%
1991	154	4	3%	4	100%
1992	224	8	4%	8	100%
1993	173	5	3%	5	100%
1994	305	6	2%	5	83%
1995	282	14	5%	14	100%
1996	204	6	3%	6	100%
1997	255	25	10%	24	96%
1998	280	19	7%	19	100%
1999	262	24	9%	23	96%
2000	190	30	16%	29	97%
2001	263	32	12%	31	97%
2002	194	32	16%	31	97%
2003	247	52	21%	50	96%
2004	230	53	23%	50	94%
2005	291	62	21%	60	97%
2006	288	56	19%	52	93%
2007	268	54	20%	51	94%
2008	184	42	23%	38	90%
2009	223	49	22%	48	98%
2010	246	61	25%	59	97%
2011	136	32	24%	27	84%
2012	194	50	26%	44	88%
2013	141	30	21%	30	100%
2014	201	40	20%	40	100%
2015	185	34	18%	33	97%
2016	149	24	16%	22	92%
2017	164	12	7%	12	100%
2018	149	0	0%	0	

Kuten Kennelliiton silmätutkimustilasto yllä osoittaa, Suomessa hovawarttien silmä sairauksia on tullut ilmi vain hajatapauksina. Merkittävää runsastumista ei ole tapahtunut, vaikka silmien tutkituttaminen on viime vuosina yleistynyt. Aina ei Kennelliiton Koiranetissä näkyvässä silmäviassa edes ole kyse perinnöllisestä viasta.

Mykiön samentuma, **harmaakaihi** eli katarakta on hovawartin silmä sairauksista yleisin. Saksassa tiedetään ainakin sata tapausta, Suomessa yhteensä noin kymmenen. HC ilmenee usein nuorilla tai keski-ikäisillä koirilla.

Retinan dysplasia eli verkkokalvon dysplasia on verkkokalvon poikkeava erilaistuminen ja sen yhden tai useamman osan uudiskasvu. Syitä voivat olla virusinfektiot, A-vitamiinin puute, kohdunsisäinen trauma tai perinnöllinen dysplasia. Perinnöllinen retinan dysplasia on synnynnäinen sairaus. Hovawarteilla esiintyy silloin tällöin lieviä RD-tapauksia.

PPM on lyhenne sanoista persistent pupillary membranes, ja tarkoittaa **sikiöaikaisten verisuonten jäänteitä**. Lievimässä muodossa todetaan pigmenttipisteitä linssin etukapselilla tai juosteita iiriksen pinnalla. Vakavammaksi katsotuissa muodoissa juosteet kiinnittyvät iiriksestä linssin etukapseliin ja/tai sarveiskalvon sisäpintaan. Vakavampia nämä ovat siksi, että niihin useasti liittyy näkökykyä haittaavia muutoksia kuten samentumia sarveiskalvolla/linssissä (jossa voivat myös edetä). PPM kuuluu perinnöllisiksi epäiltyihin muutoksiin. Tarkkaa periytymismekanismia ei useimmilla roduilla tunneta, mutta esiintyvät usein suvuittain. Lievemmat muodot eivät estä jalostuskäyttöä, mutta vakavampia muotoja sairastavat kannattaa jättää jalostuksesta pois. Hovawarteilla tavatut PPM-tapaukset ovat lähes poikkeuksetta olleet lieviä.

PHTVL/PHPV-silmä sairauden lievimässä muodossa mykiökotelon takaosassa on pieniä ruskeita laikkuja. Vakavammissa tapauksissa näkyy täysin kehittyneitä verisuonia mykiön takapinnalla ja mykiömuutoksia. Kun epämuodostuma koskee lähemmin mykiötä, on kataraktan ja jopa sokeutumisen kehittymisen riski. Sairauden asteet ovat hovawarteilla olleet lähes poikkeuksetta lieviä, eikä sairaustapauksia rodulla kaiken kaikkiaan tiedetä kuin kourallinen.

Suomen Hovawart ry:n sairaus- ja vikatiedostossa on parikymmentä **distichiasist** tapauksia. IHF:n tilastosta näitä löytyy yhteensä n. 100 kpl. Normaalisti silmäripset kasvavat silmäluomesta ulospäin. Distichiasiksi kutsutaan ylimääräisiä tai epänormaalisti kasvavia ripsiä, jotka ärsyttävät silmää. Nämä voivat pidemmän päälle aiheuttaa sarveiskalvon tulehduksen (keratitis), lisääntyntä silmävuotoa tai sarveiskalvon haavaumia. Ylimääräisiä ripsiä voi kasvaa jopa silmämunan läpi. Distichiasis hoidetaan kirurgisesti poistamalla ylimääräiset ripset.

Suomalaisilla hovawarteilla esiintyy yksittäistapauksina mm. AIHAa (koiran elimistön omat vasta-aineet tuhoavat punasoluja), kroonista virtsatulehdusta, cushingin sairautta, spondyloosia, pannusta, välilevytyrää, furunkuloosia, vesipäätä, **epileptisiä kohtauksia/epilepsiaa, addisonin sairautta, munuaisen vajaatoimintaa, entropiumia ja perianaali fisteliaa.**

Värivirheitä on Suomen Hovawart ry:n vikatiedostossa seuraavasti: harmaita noin 30 kpl, mustavalkoisia tai kolmivärisiä (mustavalkoinen ruskein merkein) 6 kpl, musta pilkku vaalealla koiralla 4 kpl. Värivirheillä ei ole todettu yhteyttä hovawarttien terveyteen/sairastavuuteen.

Hovawarttien kuolinsyytilasto Kennelliiton Koiranetin mukaan vuoteen 2018:

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
<u>Hengitystiesairaus</u>	11 vuotta 0 kuukautta	20
<u>Hermostollinen sairaus</u>	9 vuotta 4 kuukautta	12
<u>Iho- ja korvasairaudet</u>	4 vuotta 1 kuukautta	2
<u>Immunologinen sairaus</u>	6 vuotta 6 kuukautta	7
<u>Kasvainsairaudet, syöpä</u>	9 vuotta 4 kuukautta	141
<u>Kuollut ilman sairauden diagnosointia</u>	9 vuotta 0 kuukautta	16
<u>Lopetus ilman sairauden diagnosointia</u>	10 vuotta 5 kuukautta	53
<u>Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi</u>	4 vuotta 6 kuukautta	24
<u>Luusto- ja nivelsairaus</u>	8 vuotta 3 kuukautta	49
<u>Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus</u>	7 vuotta 11 kuukautta	42
<u>Muu sairaus, jota ei ole listalla</u>	7 vuotta 7 kuukautta	42
<u>Pennun synnynnäinen vika tai epämuodostuma</u>	1 vuotta 7 kuukautta	4
<u>Petovahinko</u>	10 vuotta 4 kuukautta	1
<u>Selkäsairaus</u>	9 vuotta 11 kuukautta	45
<u>Silmäsairaus</u>	9 vuotta 9 kuukautta	2
<u>Sisäeritysrauhasten sairaus</u>	8 vuotta 2 kuukautta	6
<u>Sydänsairaus</u>	6 vuotta 10 kuukautta	15
<u>Tapaturma tai liikennevahinko</u>	4 vuotta 8 kuukautta	31
<u>Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)</u>	12 vuotta 5 kuukautta	246
<u>Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus</u>	9 vuotta 6 kuukautta	18
<u>Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu</u>	9 vuotta 1 kuukautta	171
<u>Kaikki yhteensä</u>	9 vuotta 8 kuukautta	947

4.3.3 Lisääntyminen

Hovawartin astutukset ja synnytykset ovat perinteisesti sujuneet lähes poikkeuksetta ongelmitta, mutta tilanne on huonontumassa. Astutusyrityksistä noin viidesosa epäonnistuu eri syistä, joista yleisin on edelleen väärä astutuspäivä.

Astutetuista nartuista noin neljäsosa, joinakin vuosina jopa kolmasosa jää eri syistä tyhjäksi. Synnytyso ongelmia ja pentukuolleisuutta on ani harvoin. Epämuodostuneita pentuja ei juurikaan synny. Nartut hoitavat pentunsa moitteettomasti.

Rodun keskimääräinen pentuekoko on Suomessa ollut viime vuodet hyvällä tasolla vaihdellen välillä 6,8-7,9.

4.3.4 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Rodulla ei ole ulkomuotoon liittyviä anatomisia piirteitä, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille tai hyvinvointiongelmille, eikä hovawartin rakenteessa ole luonnollista lisääntymistä vaikeuttavia ongelmakohtia.

4.3.5. Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Rodun terveyden, hyvinvoinnin ja lisääntymisen keskeisin ongelmakohta on sama kuin kaikille koiraroduilla: hovawart on ”tehty” suppeasta joukosta kantakoiria kuten miltei kaikki rodut. Tämä näkyy perinnöllisten sairauksien, erityisesti autoimmuunisairauksien muodossa. Näitä ongelmia voidaan jalostusvalinnoilla ja tietoa hankkimalla ja levittämällä vastustaa, mutta ei poistaa. Koiramaailma ei tunnu vielääkään olevan valmis perinnöllisten sairauksien syyn purkamiseen suunniteltujen risteytysten avulla.

4.4. Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

HOVAWART FCI:n numero 190

Alkuperämaa: Saksa

KÄYTTÖTARKOITUS: Käyttökoira.

LYHYT HISTORIAOSUUS: Hovawart on hyvin vanha saksalainen käyttökoirarotu.

Rodun nimi muodostuu keskiyläsaksalaisista sanoista Hova = der Hof (piha) ja wart = der Wächter (vartija). Vuodesta 1922 lähtien rotua elvytettiin käyttämällä jalostukseen tyypiltään samankaltaisia koiria, joita edelleen löydettiin maataloilta. Lisäksi alkuvuosina tehtiin risteytyksiä saksanpaimenkoirien, newfoundlandinkoirien, leonberginkoirien ja muiden rotujen kanssa. Tiukoilla valinnoilla alkuperäinen käyttökoiratyyppi saatiin uudelleen esiin.

Alkuperämaassa rodun terveyteen kiinnitetään runsaasti huomiota. Erityisesti lonkkavika on saatu vähenemään muutama prosenttiin käyttämällä vuosikymmenien ajan tervelonkkaisia jalostuskoiria. Edellytetään, että nämä ponnistelut ovat kaikkien hovawart-yhdistysten esikuvana.

YLEISVAIKUTELMA: Voimakas, keskikokoinen, hieman pitkänomainen, pitkäkarvainen käyttökoira. Sukupuolileima on selvä etenkin päänmuodossa ja ruumiinrakenteessa.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA: Rungon pituus on suunnilleen 110 – 115 % säkäkorkeudesta.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Arvostettu monipuolinen käyttökoira.

Luonteeltaan tasainen ja hyväntahtoinen. Hovawartilla on suojele- ja taistelutahtoa, itsevarmuutta ja kuormitettavuutta, kohtuullisesti temperamenttia ja erittäin hyvän hajuaisti. Tasapainoinen ruumiinrakenne ja voimakas kiintymys perheeseen tekevät rodusta erinomaisen seura-, vahti-, suojele-, pelastus- ja jälkikoiran.

PÄÄ: Kuononselkä on suora ja yhdensuuntainen kallo-osan kanssa. Kallo ja kuono ovat suunnilleen yhtä pitkät. Pään nahka on tiivis.

KALLO-OSA: Voimakas; otsa on leveä ja kaareva.

OTSAPENGER: Selvästi havaittava.

KIRSU: Sieraimet ovat avoimet. Merkkivärisillä ja mustilla koirilla kirsu on musta; vaaleilla kirsu on musta, joskin vuodenajoista johtuva tilapäinen vaaleneminen on sallittua.

KUONO-OSA: Voimakas, sekä sivulta että ylhäältä katsottuna hieman kapeneva.

HUULET: Tiiviit.

HAMPAAT / PURENTA: Täydellinen ja voimakas leikkaava purenta, jossa hammaskaavion mukaisesti 42 hammasta. Hampaat ovat kohtisuorassa leukoihin nähden. Tasapurenta on sallittu.

SILMÄT: Soikeat, eivät ulkonevat eivätkä syvällä sijaitsevat, väriltään tummanruskeasta keskiruskeaan. Silmäluomet ovat tiiviit.

KORVAT: Löysästi riippuvat, kolmion muotoiset, ylös ja kauas toisistaan kiinnittyneet, saavat kallon näyttämään todellista leveämmältä. Korvankärki on hieman pyörästynyt ja ulottuu vähintään suupieleen. Koiran ollessa rauhallinen korvat riippuvat päänmyötäisinä, sen ollessa tarkkaavainen ne voivat olla hieman eteenpäin suuntautuneet. Korvan etureuna on suunnilleen silmän ja niskakryhmyksen puolivälissä.

KAULA: Voimakas ja keskipitkä. Kaulan nahka on tiivis.

RUNKO

SELKÄ: Suora ja kiinteä.

LANNE: Voimakas ja hieman lantiota pitempi.

LANTIO: Keskipitkä ja hieman viisto.

RINTAKEHÄ: Leveä, syvä ja voimakas.

HÄNTÄ: Tuuheakarvainen, ulottuu kintereiden alapuolelle, ei maahan asti. Koiran mielialan mukaisesti häntä on asennoltaan joko korkealle selän ylle kaartunut tai alhaalla riippuva.

RAAJAT

ETURAAJAT

YLEISVAIKUTELMA: Eturaajat ovat vahvat, edestä sekä sivulta katsottuna suorat ja pystyt.

LAVAT: Erittäin lihaksikkaat. Lapaluut ovat pitkät ja viistot.

OLKAVARRET: Pitkät ja tiiviisti rungon myötäiset.

KYYNÄRPÄÄT: Tiiviisti rintakehän myötäiset.

RANTEET: Vahvat.

VÄLIKÄMMENET: Kohtuullisen viistot.

KÄPÄLÄT: Pyöreähköt, vahvat ja tiiviit. Varpaat ovat kaareutuneet ja tiiviisti yhdessä. Kynnet ovat merkkivärisillä ja mustilla koirilla mustapigmenttiset, vaaleilla pigmentti voi olla vaaleampi.

TAKARAAJAT

YLEISVAIKUTELMA: Takaraajat ovat vahvat, hyvin kulmautuneet ja takaa katsottuna pystyasentoiset.

REIDET JA SÄÄRET: Erittäin lihaksikkaat.

KINTEREET: Voimakkaat ja matalat.

KÄPÄLÄT: Kuten etukäpälät. Kannukset poistetaan maissa, joissa se ei ole lailla kielletty.

LIIKKEET: Kaikissa liikuntamuodoissa edestä ja takaa katsottuna suorat ja maatavoittavat. Ravissa askel on pitkä ja takaraajan työntö voimakas.

NAHKA: Kauttaaltaan tiiviisti rungonmyötäinen. Merkkivärisillä ja mustilla koirilla nahan sävy on sinertävä, vaaleilla enimmäkseen vaaleanpunainen.

KARVAPEITE

KARVA: Vahvaa, pitkää, hieman laineikasta, rungonmyötäistä ja tiheää. Hieman aluskarvaa. Karva on rinnassa, vatsassa, eturaajojen ja reisien takaosassa sekä hännässä pitempää kuin muualla. Päässä ja raajojen etupuolella karva on lyhyttä.

VÄRI: Kolme värimuunnosta: merkkivärisen, musta ja vaalea.

Merkkivärisen: Karvapeite on musta ja kiiltävä, merkit ovat keskivaaleat. Päässä merkit alkavat kuonon sivuilta ja ulottuvat suupielen ympäri kurkun alle. Silmien yläpuolella on selvästi havaittavat pisteenmuotoiset merkit. Rinnassa on kaksi vierekkäin olevaa merkkiä, jotka saattavat olla yhdistyneet. Eturaajoissa merkit ulottuvat sivulta katsottuna varpaista suunnilleen välikämmeneen ja jatkuvat raajan takaosassa kyynärpään korkeudelle. Takaraajojen merkit ovat sivulta katsottuna kintereen alapuolella leveänä juovana. Kintereen yläpuolella näkyy enää vain kapea juova, joka ulottuu raajan etupuolella vatsan korkeudelle. Hännän tyven alapuolella on myös merkki. Kaikki merkit ovat selvärajaiset. Yksittäiset pienet valkoiset merkit rinnassa sekä yksittäiset valkoiset karvat varpaissa ja hännänpäässä ovat sallittuja.

Silmäluomet, huulet ja päkiät ovat mustapigmenttiset.

Musta: Karvapeite on musta ja kiiltävä. Yksittäiset pienet valkoiset merkit rinnassa sekä yksittäiset valkoiset karvat varpaissa ja hännänpäässä ovat sallittuja.

Silmäluomet, huulet ja päkiät ovat mustapigmenttiset.

Vaalea: Karvapeite on keskivaalea, kiiltävä ja vaalenee vatsaan ja raajoihin.

Yksittäiset pienet valkoiset merkit rinnassa sekä yksittäiset valkoiset karvat varpaissa ja hännänpäässä ovat sallittuja. Silmäluomet, huulet ja päkiät ovat mustapigmenttiset.

KOKO

SÄKÄKORKEUS: Urokset 63 - 70 cm, nartut 58 - 65 cm.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellämainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

Yleisvaikutelma: puutteellinen rotutyyppe; voimakkaat poikkeamat sukupuolileimassa.

Mittasuhteet: voimakkaasti rotumääritelmästä poikkeavat.

Luonne: aggressiivisuus, arkuus, paukkuarkuus tai apaattisuus.

Pää: otsapenkereen puuttuminen; sini- tai herasilmäisyys; pysty-, taitto- tai ruusukorvaisuus, ulkonevat korvat; ylä-, ala- tai ristipurenta; useamman kuin yhteensä kahden P1:n ja/tai M3:n puuttuminen, muun yksittäisen hampaan puuttuminen.

Kaula: selvät kaulapussit tai runsaasti löysää kaulanahkaa.

Runko: voimakas notko- tai köyryselkä; kapea tai tynnyrimäinen rintakehä; epämuodostunut tai erittäin lyhyt häntä, voimakkaasti kippura häntä.

Raajat: voimakas takakorkeus.

Karvapeite: pääsääntöisesti kihara (tiukat kiharat).

Väri:

Yleistä: Muu kuin rotumääritelmän mukainen väri esim. siniharmaa, riistanvärinen, ruskea, valkoinen, läiskikäs, vaalean värin nokisuus tai täydellinen kirjavuus.

Valkoiset läiskät. Yksittäiset valkoiset karvat reiden sisäpuolella eivät estä jalostuskäyttöä.

Merkkivärinen: varsinaisten merkkien lisäksi olevat harmaat tai ruskeat merkit, muun värinen kuin musta aluskarva vallitsevana, harmaat tai valkeahkot merkit vallitsevana.

Musta: harmaat tai ruskeat merkit, muun värinen kuin musta aluskarva vallitsevana.

Vaalea: yksittäiset valkoiset karvat kuononselässä eivät estä jalostuskäyttöä; tasainen punaisenvaalea väri ilman vaalennuksia, korvia myöten valkoisenvaalea väri, selvärajaiset valkoiset merkit, tummat merkit tai tumma maski.

Koko: säkäkorkeuden alitus, säkäkorkeuden ylitys yli 3 cm:llä.

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin

4.4.2 Rotumääritelmän selvennykseksi

Yleisvaikutelma

Vaikka rotumääritelmä puhuu keskikokoisesta, voimakkaasta koirasta, hovawart on aika suurikokoinen (urokset 63-70 cm, nartut 58-65 cm). Voimakkuus pitää ymmärtää oikein; hovawart ei ole molossi, vaan vahti- ja palveluskoira.

Sopusuhtaisuus ja liikkuvuus ovat tällaista toiminnallista tyyppiä edustavalle koiralle elintärkeitä. Kömpelö ja raskas koira voi olla komea, mutta rotutyyppi on silloin virheellinen. Yhtä lailla virheellistä rotutyyppiä edustaa kevyt, ilmava koira. Sukupuolileiman tulee näkyä päässä ja rakenteessa.

Pää

Hovawarttia ei ole pidetty ns. päärotuna. Tästä seurauksena on ollut, että pää saa olla melkein millainen tahansa, ja koira voi näyttelyissä pärjätä. Rottweilermaisella päällä kerätään serttejä, samoin collievivahteisella.

Rotumääritelmä edellyttää kuonon ja kallon linjojen yhdensuuntaisuutta. Pää ei kuitenkaan koostu kahdesta ”laatikosta”, joiden välillä on kynnyksenä otsapenger.

Kallo kaartuu loivasti sekä edestä että sivulta katsottuna, päälaki ei missään nimessä ole aivan litteä. Hyvä hovawartin pää ei ole teräväkulmainen ja kirveellä veistetty, vaan mieluummin pehmeälinjainen ja sopivasti täyteläinen. Hyvin lievästi kyömyn vaikutelman tekevä kuono ja lievästi takaluisulta vaikuttava kallo ovat ok hyvässä päässä. Kuono ja kallo ovat suunnilleen yhtä pitkät tai kuono hieman kalloa lyhyempi. Pää ei kuitenkaan kokonaisuutena saa tehdä yltiöpitkää vaikutelmaa.

Etenkin uroksilla kallon leveys on suunnilleen sama kuin kallon pituus. Otsapenger ei saa muodostua pelkistä kulmakaarista.

Tänä päivänä yleisimmät pään virheet:

- kallo liian kapea ja pää kokonaisuutena liian pitkä
- kallo liian matala/litteä, kalloa silmälinjan yläpuolella liian vähän
- olematon otsapenger
- kuonon tyvi silmien alla ei meislaudu täyteläisesti, ts. tyhjä silmien alta
- kevyt alaleuka

Silmät, korvat, pigmentti

Rotumääritelmä määrittelee silmät muodoltaan soikeiksi, väriltään tummanruskeiksi tai ns. keskiruskeiksi. Suuret, pyöristyvät silmät pilaavat ilmeen etenkin silloin kun ne ovat vaaleat – ja usein ovat. Korvat ovat päänmyötäisesti riippuvat, mutta koiran ollessa tarkkaavainen ne voivat suuntautua hieman eteenpäin. Korvien asentovirheet ovat yleisiä. Kevytasentoiset korvat eivät ole päänmyötäiset, vaan kohoavat tyvestään ja sojottavat enemmän tai vähemmän sivulle, ts. posken ja korvalehden väliin jää ilmaa. Korvat ovat usein myös liian pienet. Korvan kärjen pitää ulottua suupieleen. Korvan koko arvioidaan siten, että korvan yläosa vedetään oikeaan kohtaan ja sitten katsotaan mihin kärki ulottuu.

Mustilla ja merkkivärisillä koirilla on lähes poikkeuksetta hyvä pigmentti.

Vaaleillakin musta olisi paras kirsun väri, tumman ruskea kelpaa myös hyvin.

Tänä päivänä yleisimmät silmien, korvien ja pigmentin virheet:

- liian vaaleat silmät
- pyöreät, suuret silmät
- pienet ja/tai kevytasentoiset korvat
- puutteellisesti pigmentoituneet huulet

Mittasuhteet, rakenne ja liikunta

Rotumääritelmä määrittelee rungon pituudeksi suunnilleen 110-115 prosenttia säkäkorkeudesta. Viimeisessä rotumääritelmätarkistuksessa mittasuhteita ”lyhennettiin”. Hyvän uroksen ideaalit mittasuhteet ovat vähän yli 110 % ja hyvän nartun noin 115 %. Hovawart ei ole niin pitkä koira kuin usein ymmärretään. Liian pitkiä uroksia palkitaan näyttelyissä usein korkeasti; etenkin kun ne ovat usein voimakkaasti kulmautuneita ja liikkuvat pitkin askelin.

Oikeiden mittasuhteiden ymmärtämistä saattaa häiritä rotumääritelmään jäänyt selvä lapsus: lanne määritellään keskipitkää lantiota hieman pidemmäksi. Tämähän ei ole rotumääritelmän mukaisilla mittasuhteilla edes mahdollista. Lanteen tulee olla lyhyehkö ja lantion selvästi lannetta pitempi.

Kaula on keskipitkä, rintakehä leveä ja syvä, syvyydeltään lähes puolet säkäkorkeudesta. Osa koirista antaa viiden vuoden ikään tullessaan jo selvästi matalaraajaisen vaikutelman, minkä tendenssin voi huomata jo parivuotiaasta. Rintakehän pitää ensisijaisesti olla sopusuhtainen liikkuvalla, toimivalla koiralle. Ei liian leveä, syvä ja/tai liioitellusti kaareva.

Kulmaukset sekä lantion pituus ja asento ovat hovawartin hyvien liikkeiden edellytys. Todella monet liikkuvat huonosti. Edestä niukasti kulmautuneen koiran etuliikkeet ovat epävakaat ja kierteiset sekä etuaskleet lyhyet, töksähtävät. Lyhyt- ja pystylantioisen takaliikkeet ovat voimattomat ja taka-askleet lyhyet. Moni koira liikkuu jäykästi takaa.

Huono takaosa on yleinen erityisesti länsisaksalaisessa kannassa. Näillä koirilla on lyhyt ja asennoltaan selvästi putoava, pysty lantio, kapea reisi, huonot polvikulmaukset ja korkea kinner.

Hovawartin tulee liikkua pitkin askelin ja suoraan, voimakkaalla takatyönnöllä. Lievä löysyys etuliikkeissä ja lievä ahtaus takaliikkeissä eivät ole suuria virheitä, mutta edellä kuvatut rakenneviat ja vikojen mukaiset liikkeet ovat.

Itäsaksalaisissa suvuissa esiintyy pitempiä, hyväasentoisia lantioita ja parempia takaosia. DDR-taustaiset koirat liikkuvat usein erityisen pitkin askelin ja liikunta on todella kevyttä ja sulavaa. Kun eritaustaisia koiria on viime vuosina yhdistelty, esiintyy kehissä koiria, jotka ovat perineet pitkän, mutta asennoltaan pystyhykön lantion. Sarvennaiset kohoavat tällöin selvästi esiin. Mieluummin kuitenkin pitkä ja pysty kuin lyhyt ja pysty lantio.

Rakenteeltaan parhailla koirilla säkä erottuu selvästi ja niillä on kiinteä selkä. Raajaluuston tulee olla vahva, mutta ei raskas. Hyvä tai huono karvapeite vaikuttaa hämmästyttävän paljon mielikuvaan raajaluuston vahvuudesta.

Tänä päivänä yleisimmät rakenteen ja liikunnan virheet:

- lyhyet mittasuhteet ja heikot ulottuvuudet

- pysty, lyhyt lantio
- kapea reisi, korkea kinner
- lyhytaskeliset, voimattomat liikkeet
- periksi antavat välikämmenet ja toisaalta lyhyet välikämmenet, matalat käpälät
- pitkä lanne
- niukat etukulmaukset ja huonot etuliikkeet
- löysä, liikkeessä periksi antava tai heiluva selkä

Koko

Urokset 63-70 cm, nartut 58-65 cm. Nykyään on paljon suuria, ylärajan koiria ja vähän pieniä, alarajan koiria. Hylkäävä virhe on kun koko ylittyy yli 3 sentillä, kun taas yhdenkin sentin alamittaisuus on hylkäävä virhe. Käytännössä kokovaihtelu on siis varsin suuri: 58-senttinen narttu ja 73-senttinen uros voivat tulla palkituiksi näyttelyssä, mutta eivät näytä samantyyppisiltä.

Saksassa suositaan suuria koiria, eikä mitään tulkintaohjetta ole annettu 71-73-senttisten urosten ja 66-68-senttisten narttujen arvosteluun.

Ihanneuros on 67-69-senttinen, ihannenarttu 62-64-senttinen.

Rotumääritelmä ei puhu mitään koirien painosta. Todettakoon kuitenkin, että hyvä hovawarturos painaa mieluummin 40 kuin 50 kiloa ja hyvä narttu mieluummin 30 kuin 40 kiloa. 45-kiloinen uros on jo tosi roteva, samoin 35-kiloinen narttu.

Tänä päivänä liian suuria ja/tai liian raskaita koiria tavataan huomattavasti useammin kuin liian pieniä ja/tai liian kevyitä.

Häntä

Rotumääritelmän mukainen häntä on tuuheakarvainen ja pitkä, kintereiden alapuolelle ulottuva. Liikkeessä häntä voi kohota korkealle selän ylle. Etenkin uros nostaa hännän herkästi korkealle toisten urosten tullessa kehään. Hännänsennon ja koiran yleisen habituksen; itsevarmuuden suhdetta voi pohtia. Liikkeessä häntä saattaa kiertyä voimakkaastikin. Usein lyhyt- ja pystylantioisilla on voimakkaimmin kiertyvät hännät. Vakava virhe on jos hännänkärki selvästi koskettaa selkää tai kiertyy lanteelle. Joskus koira kantaa häntänsä sivulle kääntyneenä, mikä on virhe myös. Jännittyneitä hännänkärkiä esiintyy, samoin pieniä koukkuja viimeisissä nikamissa ja lyhyitä häntiä, jollainen ei ulotu kintereeseen. Selvä mutka jossakin hännän keskivaiheilla on hylkäävä virhe.

Tänä päivänä yleisimmät hännän virheet:

- liian voimakkaasti, jopa selkään kiinni kiertyvä häntä
- lyhyt häntä
- pieni koukku hännänpäässä
- matalalle kiinnittynyt häntä

Karvapeite

Hovawart on turkkirotu, esim. rintakehän ja raajaluuston vahvuutta on vaikea pelkästään silmin arvioida. Hyvänlaatuinen turkki pysyy kunnossa kerran viikossa kampaamalla.

Hovawartin turkki on pitkä, mutta ei liioiteltu. Se ei ole etenkään uroksilla aivan pehmeää, vaan riittävän kovaa ja kiiltävää ollakseen säänkestävää. Pohjavillaton turkki on virheellinen. Parhaimmillaan turkki ei ole aivan tiukasti rungonmyötäistä ja piikkisuoraa, vaan aavistuksen laajakaarisesti pyörteilevää etenkin lavoissa ja lantiolla. Selvästi avoin karvapeite on myös virheellinen. Pitkät hapsut eturaajoissa ja housuissa ovat tärkeitä. Lyhyet ja harvat hapsut ovat yleistyneet. Hapsut ovat täysmittaiset yleensä vasta parivuotiaalla koiralla. Pitkät korvan yli kasvavat karvat eivät ole virhe.

Nuoren pentu- ja juniori-ikäisen turkki voi olla vielä hyvinkin kiharaista ja avoimen oloista. Tällaisesta turkista tulee yleensä pitkä, komea aikuisen turkki.

Hovawarttia ei trimmata. On siis väärin esim. trimmata pitkät korvakarvat pois.

Viime aikoina on myös esiintynyt hapsujen ja mahanaluskarvojen saksimista näyttelyitä varten. Tassukarvat voi käytännöllisistä syistä pitää lyhyinä, mutta pitkätkään tassukarvat eivät ole virhe.

Tänä päivänä yleisimmät karvapeitteen virheet:

- hapsujen puuttuminen/harvuus/lyhyys
- lyhyt, suora runkoturkki
- trimmaaminen
- pohjavillan puute

Väri

Hovawartin värijakauma on suurin piirtein: 60 % merkkivärisiä, 30 % vaaleita, 10 % mustia. Pohjoismaissa suositaan jonkin verran merkkiväristä etenkin vaalean värin kustannuksella.

Merkkivärisellä eli mustalla ruskein merkein pitäisi olla selvät merkit silmien yläpuolella, kuonon sivuilla, kaulassa, rinnassa, raajoissa ja hännän alla. Selvärajaiset merkit ovat ideaalit. Merkkien värisävyn ihanne on hieman vaikeasti määriteltävä keskivaalea, mutta toleranssi on aika laaja. Merkit voivat olla hyvinkin vaaleat ja toisaalta myös hyvin tummat, punertavat.

Sekä liian niukat merkit että liian laajat merkit ovat verraten yleisiä. Liian laajat merkit ovat silloin kun esimerkiksi eturaajat ovat ylös asti merkkiväriset, lähes koko rinta on merkkivärinen ja/tai päässä on liikaa merkkejä, esim. ns. silmälasit.

Rintamerkit saavat olla yhdessä. Ruskeaa pohjavillaa esiintyy.

Joskus musta väri ei ole piki- tai kulomustaa, vaan häivähtää ruskeaan.

Vaalea hovawart on keskivaalea, mutta jälleen vaihtelua esiintyy punertavasta hailakkaan vaaleaan. Välttämättömät ovat vaalennukset raajoissa ja vatsassa.

Tummallakin vaalealla koiralla on vaalennukset oltava näkyvissä. Vaalea väri voi vaihdella koiran iän mukaan, usein juniorit ovat vielä kovin vaaleita, mutta tuleva turkin väri näkyy jo korvissa.

Yksivärinen musta on musta, ja sillä siisti. Muistettakoon, ettei kaksi merkkiväristä vanhempaa voi saada kokomustaa jälkeläistä. Kaksi vaaleaa saa vain vaaleita jälkeläisiä.

Kaikissa väreissä on sallittu pieni valkoinen rintamerkki, halkaisijaltaan noin viisi senttiä, sekä yksittäisiä valkoisia karvoja käpälissä ja hännänkärjessä. Rintamerkki voi joskus olla pitkä, hyvin kapea juova.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Suomen Hovawart ry on ollut suomalaisten rotujärjestöjen joukossa edelläkävijöitä jalostuksen strategisessa suunnittelussa. Suomen Hovawart ry oli esimerkiksi ensimmäinen rotujärjestö, joka esitti PEVISAn mukaiseksi rekisteröintiehdoksi yksittäisen jalostusuroksen jälkeläismäärän rajoittamista.

Ensimmäinen Jalostuksen Tavoiteohjelma hovawarteille hyväksyttiin jo vuonna 1992.

5.1 Aiemman jalostuksen tavoiteosan toteutuminen

Hovawartin tulevaisuus Suomessa sekä maailmanlaajuisesti vaikuttaa lupaavalta. Rodun yksilömäärät eri maissa ja avoin, tiivis kansainvälinen yhteistyö takaavat riittävän laajan jalostuspohjan. Rodulla on paljon sellaisia ominaisuuksia, joita nykyään ja tulevaisuudessakin toivotaan kookkaalta vahti-, harrastus- ja kotikoiralta. Hovawart on luotettava koko perheen koira, ja samalla erittäin käyttökelpoinen harrastuskoira. Rodun valtti on sen monipuolisuus. Hovawart on myös helppohoitoinen. Vaikka rotu ei aivan kaikille koiranomistajille sovellukaan, sille kuitenkin riittää normaali koiran tapakasvatus ja peruskoulutus keskiverto koiranomistajan taidoilla ja kyvyillä.

Rodulla on pääsääntöisesti hyvä maine ja sen suosio Suomessa on pysynyt vuosikautia hyvin tasaisena. Pentujen kysyntä ja tarjonta ovat tasapainossa, jokseenkin kaikille pennuille on löytynyt kodit luovutusikään mennessä, viime vuosina aika ajoin kasvattajat ovat joutuneet jopa myymään ei-oota. Rotu on siinä määrin haasteellinen, ettei pentutehtailu suuressa mittakaavassa ole todennäköinen uhkakuva.

Hovawart on pääsääntöisesti ns. perusterve rotu, ja sillä on hyvät mahdollisuudet säilyä sellaisena. Rodulla esiintyy paria-kolmea perinnöllistä sairautta siinä määrin, että niiden välttäminen on myös jalostusvalinnoissa yksi keskeinen tekijä. Rodun piirissä on avoin, keskusteleva ilmapiiri ja tietoa sairaustapauksista harvoin salataan. Kansainvälisessä tiedonvaihdossa eri maiden rotujärjestöjen välillä hovawartharrastajat ovat uranuurtajia, tuskin mistään rodusta on rotujärjestöjen jalostustoimikunnilla niin paljon tietoa käytettävissään kuin hovawartista, ja näitä

tietoja voidaan käyttää apuna kasvattajien tehdessä riskikartoituksia ja jalostusvalintoja. Ylipäättään kasvattajat ja harrastajat ovat aiempaa avoimempia ja antavat tietoja koiristaan.

Hovawart on terverakenteinen ja vapaa liioittelusta, ja tämä tyyppi on pystytty säilyttämään nykypäivään saakka. Mikäli rotu muuttuu tulevaisuudessa ulkomuodollisesti, se on suurella todennäköisyydellä muutos huonompaan suuntaan rakenteellis-toiminnallisesti ajateltuna. Viittauksia tähän on jo nähtävissä, kun etenkin näyttelykehissä palkitaan hyvin kookkaita ja raskaita koiria ja koiria, joilla on selviä anatomisia puutteita. Silmä tottuu vaarallisen nopeasti virheellisiin koiriin ja kuva rotutyypillisestä, luonnollisesta hovawartista saattaa hämärtyä.

Toisaalta harrastuspuolen suosion toivottava kasvu voisi määrittää ulkomuodollisesti toivottuja ominaisuuksia tulevaisuudessa. Tosin se voi johtaa myös rodun jakautumiseen näyttö- ja käyttölinjaisiin koiriin. Näinhän on jo monessa rodussa käynytkin. Rotujärjestön eikä IHF:n näkemyksen mukaan moiseen jakoon ei ole tarvetta, eikä se ole missään tapauksessa toivottavaa. Rotutyypillinen hovawart on yhtä aikaa sekä kaunis, että toimiva.

Hovawartin luonneominaisuudet mahdollistavat sen monipuolisen harrastuskäytön, mutta harrastuskoiralta vaadittava luonne ei säily ja kehity itsestään. Siksi luonnetavoitteiden tulee palveluskoirarodun jalostusvalinnoissa olla jopa kaikkein tärkeimmässä asemassa.

Kaiken kaikkiaan koiranjalostuksessa tulee pitää mielessä, että rajoittaminen ei useinkaan johda toivottuun lopputulokseen. Jalostuksen tiukkojen ja ihanteellisten raja-arvojen määrittäminen luonteen, terveyden ja/tai ulkomuodon perusteella saattaa johtaa jalostusmateriaalin entisestään supistumiseen ja kaventumiseen.

5.2 Rotujärjestön edellisessä, vuosien 2013-2018 jalostuksen tavoiteohjelmassa asettamien tavoitteiden toteutuminen

Populaation kokonaistila ja rakenne:

- Tavoite oli laajentaa geenipohjaa edelleen, välttää sukusiitosta ja pitää vuotuinen pentujen määrä yli 200:ssa.

Tavoite on toteutunut geenipohjan ja sukusiitoksen välttämisen osalta erinomaisesti, mutta pentumäärä on jäänyt alle tavoitteen.

Luonne:

- Tavoite oli pitää luonnetestattujen koirien osuus rodun kokonaismäärästä yli 30 prosentissa ja saavuttaa edistystä toimintakyvyn paranemisessa, taisteluhaluun,

puolustushalun ja hermorakenteen vahvistumisessa. Pehmeiden ja pidättyväisten koirien osuuden vähentymistä tavoiteltiin.

Määrällinen tavoite toteutui, laadulliset tavoitteet vain osin. Taisteluhalun ja puolustushalun vahvistaminen ei ole toteutunut ja myös pidättyväisten koirien määrä on hieman kasvanut.

Terveys:

- Tavoite oli vähentää kilpirauhasen vajaatoimintaa ja SA-sairautta sairastavien hovawarttien määrää ja välttää muiden sairauksien tapauksen määrän kasvu. Lonkkakuvattujen koirien osuudeksi koko kannasta tavoiteltiin yli 50 prosenttia.

Tavoite toteutui jopa yli odotusten yleisimpien autoimmuunisairauksien osalta. Sen sijaan kasvuhäiriöiden tapausmäärä kasvoi selvästi. Lonkkakuvausten prosentuaalinen osuus oli tavoitteen mukainen.

Ulkomuoto:

- Tavoite oli säilyttää suomalaisten hovawarttien asema maailman kauneimpana kantana ja pysäyttää rodun koon ja raskauden kasvu pysäytetään.

Tavoitteet toteutuivat rodun yksilöiden keskimääräistä kokoa lukuun ottamatta.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Hovawart on kodin ja pihan vahti ja vartija, omistajiensa suojelija sekä monipuolinen seura- ja harrastuskoira. Rodun monipuolisuus ja –monikäyttöisyys asettaa haasteita jalostustavoitteille. Jalostustavoitteista pitää rakentaa toiminnallinen, terve, hyväluonteinen ja rakenteeltaan tasapainoinen kokonaisuus.

Hovawartin säilytettäviä hyviä puolia ovat vahtimis- ja vartiointitaipumukset, puolustusvietti, seurakoiralle tärkeä luonteen tasapainoisuus ja palveluskoiralle tärkeä koulutettavuus. Samalla pitää huolehtia hyvän terveyden edellytyksenä olevasta mahdollisimman laajasta jalostuspohjasta sekä pyrkiä vähentämään rodulla esiintyvien perinnöllisten sairauksien ilmenemisten määrää. Hovawartin ongelmaton lisääntyminen pyritään säilyttämään. Suomen hovawartkannan korkea ulkomuodollinen taso säilytetään.

Esitetään seuraavan viiden vuoden tavoitteet näiden asioiden suhteen.

Populaation rakenne:

Tavoite: Geenipohjaa laajennetaan edelleen. Sukusiitosta vältetään. Erityisesti pyritään pienentämään suosituimpien jalostuskoirien toisen ja kolmannen polven jälkeläisten määrää. Pyritään jalostusyhdistelmiin, joilla ei ole samaa koiraa kahdesti neljän polven sukutaulussa. Keskimääräinen sukusiitosprosentti 4-8. polvesta laskettuna pidetään alle 2,0 prosentissa. Vuotuinen rekisteröitävien pentujen määrä pyritään nostamaan 200:n tasolle. Suomalaisen kannan tehollista kokoa kasvatetaan. Ulkomaan tuonneissa ja astutuksissa pyritään neuvonnalla kohdistamaan valinnat sellaisiin sukuihin, jotka ovat rodussa harvinaisia. Kaikissa hovawartmaissa jalostukseen käytettäviä matadoriuroksia pyritään ulkomaan astutuksissa välttämään.

Luonne:

Tavoite: Luonnetestattujen koirien osuus rodun kokonaismäärästä säilyy yli 30 prosentissa. Luonnetestitulosten osa-alueista selvää edistymistä tapahtuu taisteluhulun vahvistumisessa ja puolustushulun vahvistumisessa. Sekä pehmeiden että pidättyväisten koirien osuus vähenee. Saatujen koulutustunnusten määrä palveluskoirakokeissa kasvaa.

Terveys:

Tavoite: Kasvuhäiriötapausten määrä vähenee eikä autoimmuunisairastapauksien määrä lisääny. Lonkkakuvattujen koirien osuus koko kannasta pysyy yli 50 prosentissa.

Ulkomuoto:

Tavoite: Suomalaiset hovawartit säilyttävät asemansa maailman kauneimpana kantana. Rodun koko ja raskausaste eivät kasva, eikä ”kevytluustoinen sporttimalli” liioin runsastu. Rodulla muualla maailmassa esiintyvien yleisten rakenteellisten, pahojen virheiden ”hiipiminen” Suomen kantaan torjutaan.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Siitoskoirien laatuvaatimukset

Kun jalostustoimikunta suunnittelee jalostusyhdistelmiä/käsittelee kasvattajien ehdottamia yhdistelmiä, otetaan huomioon yksilöiden terveys, luonne, käyttöominaisuudet, ulkomuoto, sukutaulu ja sen antamat tiedot sekä aiempien jälkeläisten sekä lähisukulaisten laatu. Erityistä huomiota kiinnitetään jalostuskoiran terveystietoihin, sukutauluun, luonnetestilausuntoon ja mahdollisiin koe- ja näyttelytuloksiin.

Jalostukseen käytettävän hovawartin tulee olla:

Luonteeltaan rotumääritelmän mukainen. Jalostussuosituksen ehtona on, että ennen toista pentuetta jalostuskoiran on oltava luonnetestattu. Kun aiotun

jalostusyhdistelmän toinen koira on luonnetestaamaton, pitää toisen osapuolen pääsääntöisesti olla luonnetestattu. Alle 75 pistettä luonnetestistä tai miinusarvosanan terävyydestä, hermorakenteesta tai luoksepäästävyyydestä saanut koira voi saada jalostussuosituksen vain kerran (yksi pentue). Tulokset palveluskoirakokeista, erityisesti ylimmästä luokasta, katsotaan erityiseksi ansioksi.

Terve.

Lonkkastatukseltaan A, B tai C. Rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste C siten, että astetta C saa käyttää vain asteen A kanssa tai vaihtoehtoisesti yhdistelmän lonkkanivelten BLUP-jalostusindeksien keskiarvon tulee olla vähintään 101.

Ulkomuodoltaan rotumääritelmän mukainen (ei hylkääviä virheitä). Jos aiotulla jalostuskoiralla ei ole näyttelytulosta, koira pitää esittää jalostustoimikunnan jäsenelle.

Jalostustoimikunta voi jättää suosittelematta jalostukseen koira, joka eri yhdistelmissä on periyttänyt jotain sairautta, vikaa, ei-toivottua luonteenpiirrettä tai hylkäävää ulkomuotovirhettä. Samoin voidaan jättää suosittelematta koira/yhdistelmää, jos on perusteltua syytä olettaa jonkin vakavan vian tai virheen riskin olevan poikkeuksellisen suuri kasvattajan suunnittelemassa yhdistelmässä. Jalostussuosituksen epääminen on aina perusteltava kirjallisesti. Jalostustoimikunta voi myös vastauksessa jalostustiedusteluun kertoa kasvattajalle arvioidusta tavanomaista suuremmasta jonkin sairauden tai vian riskistä kasvattajan suunnittelemassa yhdistelmässä siinäkin tapauksessa, että yhdistelmää suositellaan.

Muut säännöt ja rajoitukset

Jalostukseen käytettävän nartun alaikäraja on 2 vuotta ja uroksen 1,5 vuotta (pentujen syntymäaikana). Narttua saa käyttää jalostukseen enintään 10 kuukauden välein noudattaen Kennelliiton määräyksiä. Jalostusnartun yläikäraja on 7 vuotta, eli 8 vuoden (pentujen syntymäaikana) ikäinen narttu on yli-ikäinen. Ensikertalaisen nartun jalostuskäytön yläikäraja on 6 vuotta 6 kuukautta (pentujen syntymäaikana). Jalostustoimikunta suosittelee yksittäisen yhdistelmän sukusiitosprosentiksi alle 2,0 %, ja enintään 6,25 % (laskettuna 5 sukupolven mukaan). Jalostustoimikunta voi evätä jalostussuosituksen jos sukusiitosprosentti on korkeampi kuin 6,25 %.

Jalostusuroksen maksimipentuemäärä Suomessa on seitsemän koko sen jalostuskäytön aikana. Jos suunniteltu pentue olisi jalostusurokselle kahdeksas, jalostustoimikunta ei suosittele pentuetta.

Kasvattajan tulee olla Suomen Hovawart ry:n jäsen ja noudattaa kasvatustyössään Kennelliiton kasvattajasitoumuksen ehtoja.

Kaupantekoon suositellaan ehtoa, jonka mukaan pennun ostaja sitoutuu lonkkakuvauttamaan ja luonnetestauttamaan koiransa.

Pentuvälitys välittää vain jalostustoimikunnan kanssa yhteistyössä suunniteltuja, jalostustoimikunnan suosittamia pentueita.

Ulkomaalaisten koirien osalta hyväksytään suomalaisia tuloksia/suorituksia vastaavat tulokset. Käytettäessä ulkomaalaisia uroksia suomalaisille nartuille on neuvoteltava ensin Suomen jalostustoimikunnan kanssa. Kansainvälinen Hovawartliitto IHF on päättänyt, että ulkomaalaisia uroksia käytettäessä on molempien maiden jalostustoimikuntien hyväksyttävä etukäteen kyseinen yhdistelmä. Ulkomaille astutukseen vietävien koirien on täytettävä IHF:n päättämät ehdot. Tällä hetkellä IHF:n ehtojen mukaan jalostuskoiran on oltava tervelonkkainen, silmäpeilattu (terve) ja luonnetestattu 8hyväksyty). Myös pentuja ulkomailta ostettaessa voi käyttää apuna Suomen Hovawart ry:n jalostustoimikuntaa.

Jos kasvattaja Jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolon aikana (5 vuotta) kahdesti rekisteröi yhdistelmän, joka ei täytä rotujärjestön ja/tai IHF:n jalostussuosituksen ehtoja, hänen pentueensa eivät pääse pentuvälitykseen kahteen vuoteen toisen pentueen syntymäajasta lukien. Jos kasvattaja jättää ilmoittamatta rotujärjestön jalostustoimikunnalle tiedossaan olleen vakavan sairauden kasvatissaan, hänen pentueensa eivät pääse pentuvälitykseen kahteen vuoteen.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Rotujärjestö pitää hovawartin PEVISA-ohjelmassa lonkkavian osalta koko Jalostuksen tavoiteohjelmakauden 2020-2024.

Rotujärjestö järjestää kasvattajapäivät joka toinen vuosi ja ulkomuototuomareille koulutusta tarpeen mukaan.

Rotujärjestön jalostustoimikunnan edustajat osallistuvat kansainvälisen hovawartliiton IHF:n kokouksiin joka vuosi ja pitävät reaaliaikaista yhteyttä terveys- ja sairaustietojen vaihdossa muiden maiden rotujärjestöjen edustajien kanssa.

Rotujärjestö järjestää terveys- ja luonnekyselyn vuonna 2021 sekä ottaa internetsivuillaan käyttöön kuvallisen jalostusurosluettelon. Rotujärjestö ylläpitää tiedostoa, johon koirien kasvattajat ja omistajat voivat ilmoittaa hovawarttien sairaustietoja.

6.4. Uhat ja mahdollisuudet

Populaatio

<p><u>Vahvuudet</u> Populaatio on maailmanlaajuisesti kohtuullisen laaja. Kasvattajat pyrkivät tuomaan ja käyttämään ulkomaisia siitoskoiria. Riittävän laaja, omintakeinen ja korkeatasoinen kotimaisten jalostuskoirien populaatio, joiden taustoista ja näytöistä on tietoa useiden sukupolvien ajalta. Suomalaisessa jalostuksessa on käytetty yhtä paljon uroksia ja narttuja, keskimääräinen sukusiitosprosentti alhainen.</p>	<p><u>Heikkoudet</u> Näyttelymenestys määrittää turhankin voimakkaasti jalostusvalintoja. Näyttelyissä parhaiten menestyvät koirat/suvut ovat halutuimpia myös jalostuskäyttöön. Käyttämätöntä materiaalia menee hukkaan paljon. Tuontikoiria käytetään jalostukseen kriitikittömästi.</p>
<p><u>Mahdollisuudet</u> Käyttämätöntä materiaalia on reservissä kohtalaisesti. Rotu on levinnyt laajalle, joten uutta jalostusmateriaalia on saatavilla.</p>	<p><u>Uhat</u> Saman sukuisten koirien liiallinen käyttö jalostuksessa kaventaa geenipohjaa – rotu altistuu perinnöllisille sairauksille ja vioille. Tuontikoiria käytetään paljon, eikä niiden taustoista ja jälkeläisnäytöstä välttämättä tiedetä niin paljon kuin kotimaisten koirien.</p>

Luonne ja käyttöominaisuudet

<p><u>Vahvuudet</u> Luonteet ovat säilyneet pääsääntöisesti hyvinä ja rodulle tyypillisinä. Rodunomainen luonne soveltuu monipuoliselle harrastus-, vahti- ja seurakoiralle. Luonnetesteistä ja palveluskoirakokeista on kertynyt paljon käyttökelpoista tietoa rodusta. Luonteensa ansiosta rotu soveltuu erilaisiin elinympäristöihin ja käyttötarkoituksiin.</p>	<p><u>Heikkoudet</u> Pehmeitä ja hermostuneita hovawartteja esiintyy. Palveluskoiraharrastuksen suosio koiraurheilulajina on laskenut pitkään.</p>
<p><u>Mahdollisuudet</u> Rodun luonnekuvan monipuolisuus ja tasapainoisuus mahdollistavat koirien käytön monissa eri tarkoituksissa.</p>	<p><u>Uhat</u> Ei-toivotut luonteenpiirteet vahvistuvat; pehmeys, arkuus, saamattomuus, vietttömyys, puolustushaluttomuus,</p>

Sama koira toimii sekä koti- että harrastuskoirana.	keskittymiskyvyttömyys. Palveluskoiraharrastus hiipuu edelleen.
---	--

Terveys

<p><u>Vahvuudet</u> Rotu on perusterve; ei pikkuvikoja. Rotu on etenkin kokoisekseen pitkäikäinen ja säilyy usein vireänä ja toimintakykyisenä vanhuuspäiville asti. Jalostuskoiria tutkitaan runsaasti ja tietoa vaihdetaan avoimesti. Rodusta on saatavilla poikkeuksellisen kattavia terveystilastoja myös kansainvälisesti. Nopeasti kasvavan kookkaan rodun kasvuiän liian voimaperäisen ruokinnan vaarat hyvin tiedossa.</p>	<p><u>Heikkoudet</u> Erialaisten sairauksien raportointi rotujärjestölle on vapaaehtoisten ilmoitusten varassa. Perinnöllisiä sairauksia useita, ja pari sairautta (etenkin kasvuhäiriöt) kohtuullisen yleisiä.</p>
<p><u>Mahdollisuudet</u> Suhtautuminen sairastapauksiin on koko ajan ymmärtävämpää ja avoimempaa. Ostajat ja kasvattajat ovat nykyään tietoisempia ja osaavat kysyä myös terveysasioista ja tutkimuksista. Kehittyvät tiedonkeruu-, testaus- ja tutkimusmenetelmät helpommin käytettävissä kasvatustyön tukena. Kansainvälinen tietojen vaihto Risteytysten kokeileminen</p>	<p><u>Uhat</u> Tiedossa olevien perinnöllisten sairauksien ja vikojen yleistymistä ei pystytä estämään. Uusia perinnöllisiä sairauksia ilmaantuu rotuun. Ruokintavirheistä johtuvat viat yleistyvät; broileri-ilmio.</p>

Ulkomuoto

<p><u>Vahvuudet</u> Hovawart on säilyttänyt Suomessa rotutyypinsä hyvin. Koirilla hyvät anatomiat ja liikkeet. Rotumääritelmä ei vaadi liioiteltuja piirteitä, joten perusrakenne on terveellä pohjalla. Rakenteen puolesta rotu soveltuu monenlaiseen harrastamiseen.</p>	<p><u>Heikkoudet</u> Ulkomaalainen jalostusmateriaali rotutyypiltään ja anatomialtaan yleensä kotimaista heikompaa. Kannassa esiintyy vääriä mittasuhteita, heikkoja anatomioita, niukkoja kulmauksia, pystyjä lantioita ja tehottomia, huonoja liikkeitä. Alkuperämaa ei jalostusstrategiassaan huolehdi riittävästi rodunomaisesta ulkomuodosta.</p>
--	--

	Näyttelyissä suositaan liikaa tuomareita, joiden tieto- ja taitotaso hovawartrodusta vähäinen.
<u>Mahdollisuudet</u> Rodulle löytyy muitakin harrastusmahdollisuuksia kuin näyttelyt. Oikein tulkittuina antavat mahdollisuuksia säilyttää oikea rotutyypin. Kunnianhimoiset kasvattajat haluavat säilyttää hyvien luonteiden rinnalla myös rotutyypillisen ulkomuodon, rotu ei ole jakautumassa kahteen linjaan. Tuomarikoulutuksella voidaan nostaa näyttelyarvostelun tasoa ja tätä kautta koiranomistajien ja kasvattajien rotutuntemus kehittyy.	<u>Uhat</u> Puutteellinen rotutyypin ja heikko anatomia yleistyvät vallitseviksi ja peittävät muiden osapopulaatioiden ulkomuodolliset vahvuudet. Jalostusvalinnat tehdään vain koetulosten perusteella ja rotutyypillinen ulkomuoto jää vähäarvoiseksi sivuseikaksi. Seurauksena rakenneperäisiä ongelmia. Näyttelyt muuttuvat yhä showmaisemmiksi, eivätkä koiranomistajat osaa enää erottaa asiantuntevaa arvostelua tasoltaan heikosta tuomarityöskentelystä; huonoja koiria ruvetaan luulemaan hyviksi.

7. TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISEN SEURANTA

Jalostuksen tavoiteohjelman seuranta on jalostustoimikunnan vastuulla. Jalostustoimikunta toimii hallituksen alaisuudessa, joka valvoo tavoiteohjelman toteutumista. Jalostukseen tavoiteohjelmaan kirjatut tavoitteet ja toimintasuunnitelma otetaan huomioon yhdistyksen vuotuista toimintasuunnitelmaa laadittaessa.

Jalostustoimikunta raportoi vuosittaisessa toimintakertomuksessaan omana osionaan tavoiteohjelman toimenpiteiden toteutumisesta ja asetettujen päämäärien saavuttamisesta. Toimintakertomuksen yhteydessä esitetään vuosiyhteenveto populaation tilasta ja rakenteesta, jalostukseen käytetyistä koirista, niiden jälkeläismääristä ja raportoiduista sairastapauksista. Jalostustoimikunnan osuus toimintakertomuksesta julkaistaan sekä jäsenlehdessä että yhdistyksen kotisivuilla.

Jalostuksen tavoiteohjelma on kokonaisuudessaan luettavissa yhdistyksen kotisivuilla. Ohjelmaa päivitetään viiden vuoden välein.

8. LIITTEET

- 1. Rotumääritelmä, hyväksytty FCI 12.1.1998, käänös Kennelliiton hyväksymä 13.5.2000**
- 2. Jalostustiedustelulomake**
- 3. Pentuetietolomake**

Ohjelman lähteet: Suomen Kennelliiton koirarekisteri, Suomen Hovawart ry:n arkistot, Kansainvälisen Hovawartliiton IHF:n terveystiedostot, IHF:n jäsenmaiden terveystiedostot ja kantakirjat, Birgitta Wikströmin kirja Koiran sairaudet, Kennelliiton Jalostustieteellisen toimikunnan laatimat jalostuksen tavoiteohjelman malliohjeet, Suomen Hovawart ry:n jalostustoimikunnan jäsenten vuosien aikana keräämä tieto rodusta ja henkilökohtainen kokemus ja osaaminen.